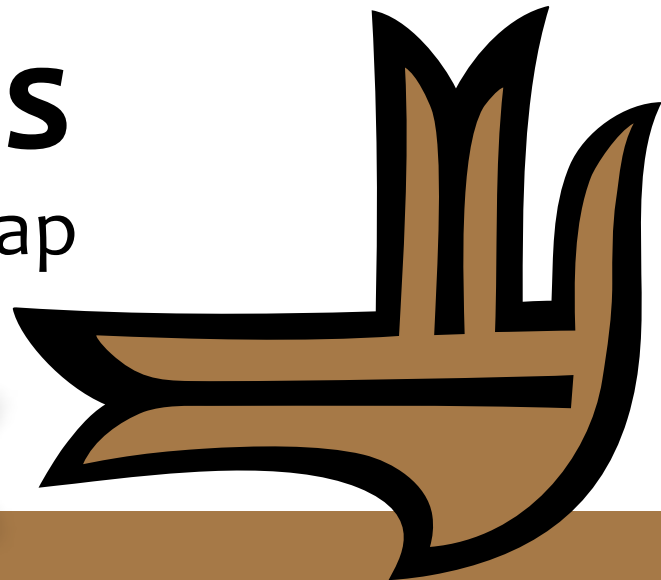

művelődés

közművelődési havilap

melléklet • 2024 • 4

2024 erdélyi díjazottai

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Benkő Levente (főszerkesztő)
Balla Sándor
Demeter Zsuzsanna
Péter János
Rostás-Péter Emese

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 2457-5305

A Művelődés folyóirat a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával jelenik meg
Revista „Művelődés” apare
sub egida Consiliului Județean Cluj

A melléklet támogatói:

Communitas Alapítvány
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

A Művelődés folyóirat ingyenes melléklete.
Supliment gratuit al revistei culturale
„Művelődés”.

9 772457 530249 04

Tartalom

Benkő Levente: Egyed Ákos méltatása	3
Sipos Gábor: Egyed Ákos méltatása.	5
Czvikker Katalin: Nagy Pál méltatása	6
Tánczos Vilmos: Mohay Tamás laudációja	7
Farkas Boglárka: Moldovai Katalin méltatása	7
Jávorszky Béla Szilárd: Kelemen László méltatása	8
Barabás Árpád: Lung László Zsolt méltatása	9
Szabó Árpád Töhötöm: Könczei Csilla méltatása	10
Lázok Klára: Kovács Bányai Réka méltatása	11
Makkai Gyöngyvér: Fülöp Judit méltatása	12
Novák Eszter: Tóth Tünde méltatása.	13
Sarány István: Oláh-Gál Elvira méltatása. A Székelyföld hangja	14
Bogdán Zsolt: Tamás Csilla méltatása	15
László Noémi: Forró Ágnes méltatása	16
Székely Árpád: Gáspár Enikő méltatása	19
Ványolós András: Geréd István méltatása	20
Brugós Anikó: Darabont Aliz Hajnal méltatása	21
Rétyi Emőke: Deák Kincső méltatása	22
Tempfli Blanka: Mánc Roland méltatása	23
Kovács Zsombor: Szabó Ferenc méltatása	24
Adorjáni Júlia Katalin: Sógor Csilla Zsuzsa méltatása	25
Magyarosi Sándor: Cserey Zoltán méltatása	26
Fekete Vince: Bicykli, avagy laudáció helyett Kristó Tibornak	27
Fekete Vince: Világól. Hipermangán, avagy laudáció helyett Magyary Ágnesnek	27
Zsidó Ferenc: Aki érzi, meddig, hová, miért. Horváth Szekeres István Szabó Gyula-emlékdíjához	28
Pozsony Ferenc: Salat Zakariás Erzsébet méltatása	29
Balázs F. Attila: Villon reinkarnációja. Pethő Loránd méltatása	30
Horváth József: Király András méltatása	31
Mihálka Nándor: Bélfenyéri Tamás János méltatása	32
Olasz Angéla: Debreczeni-Droppán Béla méltatása	33
Patócs Júlia: Török László méltatása	34
Kovács Emőke: Schuller Helmut méltatása	35

A címlapon a Művelődés-díjjal kitüntetett Egyed Ákos és felesége, Emese, a Györkös Mátyi Albert Emlékházban december 12-én megtartott díjátadó ünnepségen. A hátsó borítón a Művelődés-díj látható. Fotók: Demeter Zsuzsanna.

Médiapartnerek:

Szabadság

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Nagy Andrea

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Benkő Levente | EGYED ÁKOS méltatása

Hölgyeim és uraim!
A történet idei díjazottunkkal is pontosan ugyanúgy kezdődött, mint mindenki mással. Önfeledt, végtelenül szabad gyermekkorral, nyulak, galambok gondozásával, végeérhetetlen keringésekkel, előbb a gazdaság körüli lábatlankodással, majd segédkezéssel, köményszedéssel, és a szabályok betartásával, természetesen. Na jó, egyszer-másszor előfordult, hogy a rendtartó székely faluban a rendtartó székely gyermek minden igyekezete ellenére megtörtént a kihágás. Mint például azon a napon, amikor hárman-négyen messze elkeringettek a falutól, és nagy vihar kerekedett. A falu pataka is megáradt, az utcákon csak akkor lehetett hazafelé tartani, amikor a nagy idő már elült. Vagyis este. Későn. Az édesanya éppen el akarta kapni fia frakkját, amikor az édesapa közbelépett: „Hadd el, az a fontos, hogy megvan...”

Idei díjazottunk abból a kicsiny székely faluból jön, ahol nem is olyan régen az a mondás járta, hogy ott „még a pap es kőműves”. Merthogy a határ meglehetősen kicsike volt mindig, s az akkori sokgyermekes családokat el látni, biza sokaknak el kellett szegődni vándorkőművesnek. Bukarestbe, Brassóba, Tusnádfürdőre, Budapestre, talán még Kolozsvárra is. S mert a határ úgy eresztett, hogy ott dúskálás nem volt, pazarlásnak helye annyi sem, hát erről a szülőfaluról született az a másik mondás, amelynek az a lényege, hogy ha valami cakkra talál, az pont olyan, mint az a bizonyos lakodalom.

Idei díjazottunk valamiféle oknál fogva mégsem vándorkőművesnek szegődött annak idején. Mert olyan családból származik ő, amelynek soraiban nem lelünk kőművest, de találunk igen jó gazdaember-falusbíró, tanítót – nem is egyet –, kántortanító-igazgatót; ahol az egyik nagyapa Tisza István szabadelvű pártja mellett kardoskodott, vagyis kormánypárti volt, a másik pedig éppen olyan, mint az egész falu, vagyis negyvennyolcas, s akinek a padláson elrejtett kardjából éppen négy konyhakést csinált a kovács. Korteszjárás idején előfordult, hogy rezgett a kormánypárti nagyapó ablaka, de nem a választási programok heves vitája közepette, hanem mert a negyvennyolcas faluból volt, aki kővel fejtette ki szilárd álláspontját. Idézem: „Ha nem is törték be az ablakunkat, de legalább meghajgálták,

Egyed Ákos átveszi a díjat Benkő Leventétől, a Művelődés főszerkesztőtől. Fotó: Demeter Zsuzsanna

aztán a választások elmúltával mindig helyreállt a rend.”

Idei díjazottunk annyi könyvet, tanulmányt, cikket írt már eddigi élete során – nekünk, a *Művelődés*nek is! –, nem is akármilyen megtörtént dologról, hogy azok becses helyet kérnek maguknak bárki könyvespolcán, de inkább az olvasólámpák alatt – terjedmileg és tartalmilag egyaránt. Éppen ezért azt hihetné az őt nem ismerő ember, hogy mindig olyan komoly, mint az általa felkutatott és papírra vetett történések. Ez márpedig egy kicsike kiegészítésre szorul, mert nála is pont úgy talál otthonra a móka, a humor, mint bárki más rendes embernél. Ezen állításom alátámasztására hadd idézzem kedvenc székely viccét: „Felmegy a székely ember Pestre, és látja a hirdetést, hogy: Munkásokat felvesszünk. Nézi, nézi, s jelentkezik. Kérdik tőle: Na, bácsi, mi járatban? Azt mondja: Hát látam a hirdetést, hogy munkásokat keresnek. Nos, mit akarna? Én semmit, csak azért jöttem, hogy reám ne számítsanak.” Vagy az a másik, szintén tőle származó mókás történet, amikor Boda Károly tanár úr sepsiszentgyörgyi vendéglőssé lett tanítványa éppen elutazott, de meghagyta a pincérlegénykének, hogy: „Vendégek jönnek Kolozsvárról, szolgálj ki őket úgy, ahogy kell! Boda tanár úrék meg is érkeztek, négyen, s a pincérfiú, hogy: Magik-e azok, akik jöttek? Igen. A pincérfiú leülteti

őket: Mit parancsolnak? Kávét. De hobb-e vagy hob nélkül, me’ hob nincs.” S mert három a magyar igazság, akkor legyen itt még egy, legénykori, szó szerint, idézem: „Még gyermek voltam, és én is mentem édesapámékkal a Hatodra fáért. Roppant élveztem. Korán kellett kelni, elemőzsiát kellett vinni, szalonnát sütöttünk. Egyszer, hazafelé jövet az egyik nagyon megrakott szerkénnek a kereke Baconban eltört. Késő estecke volt, nem volt mit tenni, a gazdának be kellett kopognia egyik ismerőséhez. Megkopogtatta az ablakot: Aluszik-e, Ferenc bá? Mire amaz: Nem, nem! A gazda: Adjon egy kereket! Mire amaz: Aluszom, aluszom... Kerék természetesen került, mert a segítőkészség, az összefogás megvolt, s mert az az élet úgy ment, mint a masina.”

Elnézést kérek, amiért ilyen történetekkel traktálom kedves mindnyájukat, de alighanem ő maga is megbocsájt, hogy nem annyira közismert munkájáról, hanem egy kicsit magáról az emberről szólok. És arról a világról, ahonnan ő jön, azokról a bizonyos gyökerekről, amelyekből ő mindmáig táplálkozik, és amelyekből felbecsülhetetlen egész életműve és hatalmas tudása kiteljesedett. Mert csak ezek ismeretében érthető az a ragaszkodás, az a mindenkori segítőkészség, amellyel a mindenkori jó kezdeményezések mellé egy-egy igenlő válasszal odaáll. Oda-, akarom mondani ideállt akkor is,

amikor 1990 tavaszán felkértük, legyen otthon, Erdővidéken a Gaál Mózes Köz-művelődési Egyesület alapító tiszteletbeli elnöke. Akkor is, amikor Dáné Tibor Kálmán felkérte: legyen a *Művelődés* szerkesztőségi tanácsának tagja. És akkor is, amikor és ahol kellett.

A gyermekkori, szülőfalubeli dolgokról szóltam már. De ne hagyjuk ki a mikós éveket, amikor kiváló tanárok úgy oltották belé(jük) a tudást, hogy az meg is maradt, s amikor a magyarhermányi osztálytársak rendre azzal bosszantották fel teljesen akaratlanul Döme Bálint matematika tanár urat, hogy: „Keccör kettő, az kerekön négy!” Merthogy: mi az, hogy keccör kettő? S mi az, hogy kerekön négy?...

Ne hagyjuk ki a kolozsvári bolyais diákeveket sem. Azt az időt, amikor a kincses város valamelyik állomás környéki vendéglőjében valaki letett az asztalukra egy liter bort, mert olyan szépen énekeltek – magyarul. Amikor a Zokogó majom névre hallgató kulturális intézményben Szilágyi úr – midőn megtudta, hogy az ifjak bolyais egyetemisták – egy nagy tál levest s kenyeret tett eléjük: „Egyetek!” Amikor a piacon a hóstáti gazdák talyigakerényi házi kenyeret ingyen ugyan nem adtak, de egy-egy jókora szeletet már igen. S amikor úgy jutottak egy kicsi pénzecskéhez, hogy elmentek statisztának a magyar színházba. Az *Isten, császár, paraszt* című darabot próbálták, s valahogy nehezen ment eljátszani, hogy éppen mulatnak, mire az egyik művész úr egyetlen tömönddel kiképezte őket, mondván: „Ti soha nem voltatok részegek?!”

És ne hagyjuk ki azt az időszakot sem, amikor az osztályharc hevében otthon a család kuláklistára került, s emiatt a történéshallgatói pálya ugyancsak veszélyben forgott. Amit a katonai szolgálat idején, a tiszta lelkiismeret okán kénytelen-kelletlen be kellett vallani, s amit a nagysinkai román tiszt annyival intézett el, hogy: „Taci din gură!” Magyarul: „Hallgass velem! S amikor baj van, gyere hozzám.” És a pártnak a társadalmi származást firtató kérdőívét a bibarcfalvi néptanácsos a titkárnő, egy egyszerű bibarcfalvi

asszony, rendre elfelejtette megválaszolni az elvtársaknak...

És hát ott van a történelem folyamatos, évtizedekben mérhető vizsgálása. Idei díjazottunk érdeklődését a történelem, a történetkutatás iránt alighanem a Rákóczi-szabadságharcról és összességében a magyar történelemtől mindent tudó, és azokat fiának el is mesélő, az első világháborús krasznajarszki fogolytáborát is megjárt édesapa keltette fel. S mert alapszabály, hogy a magunkban őrzött tudás mit sem ér, ha azt nem osztjuk szét, hát így történt, hogy a mag jó földbe hullt, s az édesapa példája ragadósnak bizonyult. A többit olvassuk. Tőle. Mert megéri. Hallgassuk csak: „ha jól megfigyeljük, bizonyos, hogy a saját életszerűbb, mint egy bürokratikus tisztviselőnek a jelentése. Ha viszont a kettőt egymás mellé tesszük, akkor a történelem nem annyira száraz, hogy ne jöjjön elő az érdekessége és olvasmányossága. (...) A történelemnek, a történetírásnak nem kötelező unalmasnak lennie (...). Hát kinek írja az ember a történelmet, a kollégáknak vagy a közönségnek? A kimondottan tudományos történetet szaklapban vagy tudományos igényű könyvben kell közölni, de amikor az ember a nagyközönségnek ír, akkor ezt fel kell oldani egy kicsit.”

Egyszer megkérdeztem tőle: mi volt kutatói pályájának eddigi legnagyobb élménye, elégtétele? Azt mondta: az, amikor egy sem címet, sem datálást, sem aláírást nem tartalmazó, mindenki által mellőzött levéltári irat felletti többhetes töprengés nyomán rájött, hogy ama papiros nem más, mint Háromszék önvédelmi harca elhatározásának a jegyzőkönyve! Amit a nagybizottság azért nem datált és nem írt alá, mert az ülést megzavarta a kinti zaj: lent, a téren ugyanis a haragos tömeg éppen akkor lincselte meg az áru-ló Balázs Manót. És még azt mondta: „Természetesen az is örömmel töltött el, amikor a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választott, bár erre soha nem számítottam. S az is örömmel tölt el, hogy a könyveimet megvásárolják, keresik, és kérnek, hogy írjak újakat is. Ilyenkor arra gondolok, hogy talán nem éltem hiába.” Rákérdeztem:

és amikor unokájával közösen ír könyvet? Azt mondta: „Hát az kimondhatatlan, azt nem lehet elmondani...” És megtelt a szeme könnyel.

S hogy derűsebben zárjam, hát fel-tárom a mondókám eleji titkot ama bizonyos lakodalmat illetően. Erdővidéken ugyanis, ha valami cakkra talál, az pont olyan, mint a bodosi lakodalom. Mert a takarékos életmódot élő Bodosban, díjazottunk szülőfalujában egyszer „egy lakodalomban éppen anynyi ételt főztek, hogy éppenséggel elég volt, s nem is maradt meg semmi. Jutott is, de ott aztán nem lebzelt senki.”

Merthogy idei díjazottunk, Egyed Ákos Bodosban született. 1929-ben, Kós Károly-osan fogalmazva: 95 éve éppen. Egyszer azt is kérdeztem tőle: mi kellett ehhez a páratlan pályához? Azt mondta: „A gondviselés is kellett. És az is, hogy az emberben él egy olyasmi, hogy tartozik valahova, egy közösséghez, egy magyar közösséghez, amelyiknek vannak olyan érdekei és értékei, amelyeket tiszteletben kell tartani. Én ehhez tartottam magam. Ebben benne van Bodos is, a székely-magyar közösség is. És az a Kolozsvár is, amelyet a szemünk lát-tára veszítettünk el, mert a szemünk előtt zajlott le Kolozsvár metamorfózisa, és állandóan éreztük a nyomást. Én mindig arra gondoltam, hogy ne árt-sak, hanem ahol tudok, segítek. (...) a gondviselés, egymás támogatása, a barátok, a család segített abban, hogy próbáljak megmaradni annak, aki vagyok. Olyannak és úgy, ahogy azt Bodosban tanultam.”

Egy alkalommal, vagy másfél évtizede hazulról hazafelé tartottunk az Erdővidéki Köz-művelődési Napokról. Ezerhármás Daciánkkal. Autópálya akkor még sehol, tehát az E60-ason volt időnk beszélgetni. Tettük-vettük világunk dolgait, s az addig a hátsó ülésen csendesesen babázó, akkor még óvodás Borókánk közbeszólt: „Ákos bácsi, te tanító bácsi vagy?”

Kedves Egyed Ákos! Ákos bácsi! Köszönjük a tanítást!

(Elhangzott Kolozsváron, 2024. december 12-én a Györkös Mátyi Albert Emlékházban tartott díjátadó ünnepségen.)

Sipos Gábor | **EGYED ÁKOS** méltatása

Hadd kezdjem egy nyílt titok közhírré tételével: a közeljövőben 95. születésnapját ünnepelni készülő Egyed Ákos akadémikust, Erdély közmegebecsülésnek örvendő történekutatóját a Kincses Kolozsvár Egyesület díszoklevéllel kívánja kitüntetni. E közlés nem okoz különösebb meglepetést, máó a legismertebb erdélyi magyar történész Székelyföldtől Kolozsváron át Váradig, ismertsége pedig több évtizedes kitaró munkásságának, eredményei különféle szintű, széles körű közzétételeinek köszönhető.

A közelgő születésnap és a mostani köszöntés ünnepi alkalma kiváló lehetőséget nyújt a számvetésre, és – a műfaj neve szerint is – a dicséretre. Ne féljünk e szótól, a tucatnyi kötet, rengeteg tanulmány, több kiadást megért monográfiák szerzője megérdemli, hogy közönsége méltányolja munkásságát.

Több, egymásba fonódó ágon futó kutatásainak egyik kiemelendő része az újkori Erdély gazdaság- és társadalomtörténete, nagyívű tanulmányokban foglalta össze az erdélyi jobbágyfelszabadítás következményeit. Feltárta a 19–20. század fordulóján bekövetkezett modernizáció különféle aspektusait. Másik nagy munkaterülete a székely múlt: a háromszéki születésű, Sepsiszentgyörgyön érettségizett történész otthonról hozta a Székelyföld története iránti érdeklődését. Több tanulmányban, sőt vaskos monográfiákban foglalta össze az egykori határőrvidék történetét, hangsúlyosan kapcsolódva az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eseményeinek bemutatásához. 2016-ban a háromkötetes *Székelyföld története* koronázta meg addigi munkáját, e nagy vállalkozásban oroszlanrészt vállalt szerzőként, szerkesztőként egyaránt.

A Kolozsvári Magyar Napok egyik kiemelkedő eseménye volt Egyed Ákos kitüntetése. A Kincses Kolozsvár Egyesület archívumából, Biró István fényképe

E mostani alkalommal a Kolozsvárhoz kapcsolódó közleményeit szeretném kiemelni, hiszen Egyed Ákos egyetemi tanulmányai óta a kincses városban él, gazdag múltjának részleteit tanulmányokban és ismeretterjesztő írásokban tette közzé. A *Rubicon* kolozsvári számában 2005-ben hosszú tanulmányt közölt a korszerűsödő várossal, különféle tanulmánykötetekben pedig a város szerepköréről vagy Kőváry Lászlóról, a városépítő polgárról értekezett. Mikó Imre 19. századi politikus, tudományszervező, tudós munkásságát tárgyaló monográfiái, adatközlései szintén ide sorolhatók, 1859-ben a nagylelkű gróf az általa létrehozott Erdélyi Múzeum-Egyesületnek otthont is nyújtott a nevét máig viselő kolozsvári kertben.

Egyed Ákos a Székely Mikó Kollégium egykori diákjaként nemcsak a nagy alapító életművét kutatta, hanem az 1990-ben tevékenységét újrakezdő Múzeum-Egyesületben is fontos szerepet vállalt, először a bölcsész szakosztály elnöke volt, majd nyolc évig az elnöki tisztséget viselte.

1990 után immár akadálytalanul jöhettek a jól megérdemelt elismerések, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává választotta, a debreceni és az egri egyetem díszdoktorává fogadta, 2016-ban pedig az RMDSZ életműdíjában részesült.

(Elhangzott 2024. augusztus 19-én, Kolozsváron, a Kolozsvári Magyar Opera nagytermében tartott díjátadó ünnepségen.)

Czvikker Katalin | **NAGY PÁL** méltatása

Nem minden generációnak adatik meg, hogy aktív részese legyen az egész társadalmat, közösséget érintő s azt radikálisan átalakító, sorsfordító pillanatoknak. A mi nemzedékünknek – amihez Nagy Pál és magam is tartozom – ilyen volt a romániai rendszerváltás nagy pillanata, amely anélkül, hogy akkor tudtuk volna, egész életünket meghatározó cselekvési pályára állított. Azt hiszem, hogy innen érdemes indulni, ha Nagy Pál eddigi munkásságát érdeme szerint méltatni akarjuk. Ám rögtön javítom is magam, mert kevés, ha az ő esetében csupán munkásságról beszélünk: ebben a nagy '89-es fordulatban ugyanis szükség volt olyan fiatalokra, akik a saját, személyes ambícióikon jóval túlmutató szerepeket vállaltak magukra, felismerték a helyzetből adódó, az egész közösségre kiható feladatok sokaságát, és ebbe hittel, tenni akarással, elhivatottsággal beleálltak. Díjazottunk húszas éveit – s most nem sorolom fel, hogy mennyi minden mással is tölthette volna az idejét – ez a beleállítás fémjelezte: egyetemistaként 1990-ben a Brassói Diákszövetség alapítója, 1993-tól a Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége alelnöke, később elnöke, szintén ettől az évtől az Udvarhelyi Fiatal Fórum vezetője, majd a Székelyudvarhelyi Diáknapi kezdeményezője volt, amely a mai napig a város kiemelkedő eseménye. Aki csak egy kicsit is ismeri, pontosan tudja, hogy ezek korántsem tisztségviseléseket, hanem komoly feladatvállalásokat jelentettek és jelentenek minden esetben, egy kuratóriumtagságtól kezdve a városi tanácsosi minőségtől át az immár nyolc éve működő Magyar Színházi Szövetség (MASZÍN) alelnökségéig.

A (közösség)szervezés ugyanis nem kis feladat: egyszerre kell kívül és belül állni, rálátni és együttműködni, irányítani és részt venni úgy, hogy közben nincsenek követendő minták, jó példák előttünk – ezzel a kihívással számtalanszor találkozott és birkózott meg pályája során. Felismerni egy közösség érdekeit, biztosítani a kereteit, működési feltételeit, a személyes és szakmai ambíciókat háttérbe szorítva segíteni a ránk bízottak érvényesülését – mindezek olyan tapasztalatokká, készségekké álltak össze, amelyek egyrészt egy kikezdhetetlen ethoszt, másrészt komoly

Széman Péter, az EMKE elnöke, a gr. Bánffy Miklós-díjas Nagy Pál és Fodor Cristina kutató, az EMKE munkatársa. Az EMKE díjátadó ünnepségén készült fényképet Horváth László készítette

municiót adnak egy intézményvezető kezébe.

Nagy Pál – ahogy mindenki szólítja, ismeri – 2005-ben, közvetlenül egy évvel az intézménnyé válás után lett a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház igazgatója. Egy újabb rá szabott feladat, amely egy addig nem létező struktúra kialakítását, felépítését és működtetését bízta rá. Ráadásul úgy, hogy azoktól kapta a felkérést, akik a leginkább érintettek voltak abban, hogy ez a lehető legjobban sikerüljön, vagyis az akkori társulat színészeitől. S hogy mennyire sikerült megfelelni ennek a kihívásnak, arra a legfőbb bizonyíték az a 18 év, amit a színház 25 évéből neki jutott, s amely irigylésre méltó sikerei, kiemelkedő kezdeményezései révén végképp megkerülhetlenné vált az erdélyi magyar színházak térképén.

Az önmagában is komplex rendszer működtetésén túl igazgatóként egy, az egész erdélyi magyar színházi életre kiható rendezvény kezdeményezője, és pedig a dráMa kortárs színházi találkozó, amely évről évre biztosítja a kortárs magyar és román színházi produkciók seregszemléjét. Emellett egyedülálló módon, a dráMázat pályázatával szorgalmazza is kortárs színművek születését, amelynek szükségességét

nem tudjuk eléggé sok fórumon hangsúlyozni.

Folyamatosan keresi a színház és közössége kapcsolódási pontjait, színházával jelen van a város életének meghatározó eseményein a március 15-i forradalom. ma közösségi ünneptől kezdve az iskolai színházi nevelésen át a fiataloknak szóló vetélkedők lebonyolításáig.

S még nincs vége a sornak, ugyanis Nagy Pál, azon túl, hogy az egyik legfontosabb szereplője volt az egyetlen romániai magyar színházi szakmai szervezet, a MASZÍN alapításának, az ő javaslatára és kitartó munkája eredményeként született meg a magyar színházak bukaresti fesztiválja, a BukFeszt, ami kiváló lehetőséget nyújt a román-magyar színházi szakma számára egymás megismerésére és az együttműködések kialakulására. A hittel és lendülettel végzett kitartó munka eredményeképpen: „Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Nagy Pál részére – a székelyudvarhelyi színház felemelkedéséért és a civil szférában betöltött áldozatos munkájáért – gr. Bánffy Miklós-díjat adományoz.” Gratulálok!

(Az EMKE-díjazottak méltatásai 2024. április 13-án, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében tartott ünnepségen hangzottak el.)

Tánczos Vilmos | **MOHAY TAMÁS** laudációja

Mohay Tamás egyetemi tanár, az MTA doktora, a budapesti ELTE BTK Tárnyi Néprajzi Tanszékének és a kar Néprajztudományi Doktori Iskolájának oktatója, az Európai Etnológia című doktori program vezetője. A tárnyi néprajz, a társadalomnéprajz, a szellemi néprajz, valamint a tudománytörténet terén egyaránt jelentős tudományos eredményekkel rendelkező professzor egész tudományos életműve és egyetemi oktatói munkássága szorosan kötődik Erdély népi kultúrájához, illetve az erdélyi népi kultúrát vizsgáló tudományos élethez és ennek intézményeihez. Az 1959-ben Budapesten született, és azóta is ott dolgozó Mohay Tamás fő kutatási témája az utóbbi évtizedekben a csíksomlyói kegyhely és pünkösdi búcsú történeti hagyományainak, valamint jelenkori alakulásának összetett szempontú vizsgálata volt. Már érett, módszertanilag jól felvértezett tudósként fordult e téma kutatása felé 1985-ben, majd ezt követően több évtizeden át résztvevő megfigyeléssel végzett kitaró néprajzi terepmunkát, interjúk tömkelegét készítette el, miközben ezzel párhuzamosan erdélyi és magyarországi levéltárakban és könyvtárakban ugyanilyen szívós türelemmel kutatta a

Mohay Tamás.
Fénykép: Mohay Tamás Facebook-oldala

kegyhelyre vonatkozó levéltári anyagokat és a sajtóforrásokat. Erre a teljes körű forrásfeltárára alapozva jelentette meg előbb *A csíksomlyói pünkösdi búcsújárás. Történet, eredet, hagyomány* című kötetét (2009), amelyben 1949-ig tekintette át a búcsú történetét, majd P. Losteiner

Leonárd ferences megtalált kéziratára alapozva az *Istennek kincses tárháza* című kötetben (2015), jegyzetekkel, tanulmányokkal kísérvé kiadta a kegyhelyhez kapcsolódó 18. századi mirákulumtörténeteket, míg végül *A csíksomlyói kegyhely és búcsújárás. Diktatúra, rendszerváltás, modernizáció* című akadémiai nagydoktori értekezésében (2021), majd az értekezést ugyanezen címmel közreadó impozáns könyvében (2023) forrásközlésekkel együtt bemutatta a búcsú alakulástörténetét a kommunista diktatúra korszakában (1949–1989), valamint elvégezte a jelenkori, 1989 utáni nagy pünkösdi rituális drámák összetett elemzését is. Ez a három megjelent kötetet, amelyekben együtt mintegy mintegy 1200 oldal terjedelmű tudományos szakszöveget közölt és emellett impozáns mennyiségű forrásközlést is megvalósított, voltaképpen egyetlen hatalmas monográfiaként kell felfognunk. Mohay Tamás ezekben a munkáiban egyetlen szerves egységben, a teljesség igényével tárta fel, és korszerű néprajzi-antropológiai értelmezési keretben mutatta be a csíksomlyói kegyhely és az itt zajló pünkösdi búcsú vallási néprajzi, művelődéstörténeti és egyháztörténeti hagyományait. Ez a tudományos teljesítmény nemcsak rendkívüli, hanem elévülhetetlen is.

Farkas Boglárka | **MOLDOVAI KATALIN** méltatása

Szárnyait bontogató, kissé bizonytalan filmszakos diák voltam, amikor először meghallottam Moldovai Katalin nevét. Az *Ahogy eddig* című kisjátékfilmje bekerült a 72. cannes-i filmfesztivál vizsga- és diplomafilmeket felvonultató Cinéfondation programjába. Ami már-már lehetetlennek tűnt, hirtelen lehetséges lett. Erdélyi magyar filmes alkotó útja igenis elvezethet a Riviérára, sőt, Torontót és Varsót meghódító nagyjátékfilmet is készíthet – ahogy azt az *Elfogy a levegő* példája mutatja. Persze ilyesminek nem vagyunk tanúi minden nap. Az erdélyi filmkészítőnek

továbbra is rettentően nehéz láthatóságot, egyáltalán költségvetést szereznie, de úgy gondolom, hogy használhatok többes számot, amikor azt mondom: Moldovai Katalin pályája mindannyiunk számára reménysugarat jelent. Hogy kik vagyunk mi „mindannyian”? Erdélyi filmes diákok és oktatók, filmkritikusok és filmforgalmazók, az erdélyi kultúra művelői, támogatói és élvezői, akik mind neked mondanak ma köszönetet, Katalin.

Megpróbálva rövidfilmjeinek és nagyjátékfilmjének élményét egyetlen axiómába sűríteni, arra a következtetésre jutottam, hogy Katalin filmjeit

nézve nem elmenekülünk, hanem *megérkezünk* a valóságba – hiába próbál az ellenkezőjéről meggyőzni az értelmező szótár *fikció* címszava. Narratíváiban gyakran a közjó érdekét szolgáló intézmények – legyen az kórház, iskola vagy gyógyfürdő – és az egyén találkozását láthatjuk, egy olyan kifinomult egyensúlyban, melynek révén filmjei egyszerre működnek intim karakterdrámaként és társadalmi látólepleként. Ehhez hasonlóan alkotásai egyszerre lokálisak és globálisak, a két, alapvetően egymásnak feszülő fogalom Katalinnál organikusan egybeolvad. A lokálisba való beágyazottságot jelzik karakterei,

helyszínei vagy éppen díszletei, míg a történetmesélés a maga teljességében olyan problémákat és dilemmákat fogalmaz meg, melyek a világ bármelyik pontján relevánsak lehetnek – ld. az abortusz és a terméketlenség témáját vagy a közoktatás útvesztőit.

Az *Elfogy a levegő* pedig az eddigi legambiciózusabb és legnagyobb kulturális lábnyomot hagyó szintézise Katalin saját szerzői hagyományának. Azt az egyre kiszolgáltatottabb fordulatokat jelentő abszurditást, ami Adela Stan valós történetét átjárja, Katalinnak sikerül átültetnie Ana világába, melyben a romániai közoktatás merevsége, bürokráciája és szolidaritáshiánya tanárt és diákot egyaránt nyomaszt. És minden elszenvedett igazságtalanság dacára a rendező egyik karakteréből sem farag bűnbakot, itt mindenkinek emberi arca van. A változáshoz azonban elengedhetetlen a kiállítás és az, hogy közösen kiáltsuk: levegőt! Azáltal, hogy Katalin filmbe kódolva adja át mindezt, megannyi moziteremben és otthonban sokszorozza meg Ana kiáltását – hogy

Moldovai Katalin (jobbról) és Farkas Boglárka

meghalljuk-e, rajtunk múlik. Én mindenesetre köszönöm Katalinnak, hogy filmalkotóként a társadalom pulzusán tartja a kezét. És köszönöm az erdélyi

alkotók foglalkoztatását, a női sorsokra való fókuszálást és filmjeinek szónál pontosabban fogalmazó csendjeit. Gratulálok a Janovics Jenő-díjhoz!

EMKE • Kallós Zoltán-díj

Jávorszky Béla Szilárd | KELEMEN LÁSZLÓ méltatása

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület 2019 óta adja át az arra érdemes hagyományörzőknek, gyűjtőknek, kutatóknak, zenészeknek, táncoktatóknak, koreográfusoknak és zenepedagógusoknak járó Kallós Zoltán-díjat. Az elismerésben 2024-ben Kelemen László részesült.

Kelemen László pályája sok szempontból ideális áttekintését adja a hetvenes években szárba szökkenett, és az új évezredben az intézményesülés útjára lépett magyar népzenei revival mozgalom történetének. Miközben jellegzetesen erdélyi szemléletmódja, attitűdje, prioritásai sok szempontból eltérnek a magyarországiakétól.

Ditróban, egy gyergyói színmagyar faluban született, és nőtt fel, egészen tízéves koráig, amikor a marosvásárhelyi líceum tanárai felfedezték a székely parasztyerekben rejlő zenei tehetséget. 1979-ben érettségizett, urbánus környezetben, a klasszikus zene bővületében, miközben tizenhét évesen a *Kaláka* című honismereti és

Kelemen László (balról) és a munkásságát méltató Jávorszky Béla Szilárd

népművészeti televíziós sorozat, illetve két cigány osztálytársa hatására rácsodálkozott a népi kultúrára, és arra, hogy ez voltaképpen a vérben lüktet.

Első népzenei gyűjtéseit a falusi családtagok között végezte, majd miközben – kilenc hónap kötelező sorakatonai szolgálat után – 1980 és 1984 között a kolozsvári Gheorghe Dima

Zenekonzervatóriumban folytatta klasszikus zenei tanulmányait (zeneszerző szakon), az erdélyi táncházmozgalom emblemikus zenekarában, a Bodzafában brácsázott, és aktívan részt vett a kolozsvári tánc házi életben. A Zenekonzervatórium elvégzése után a Romániában akkoriban kötelező kihelyezési rendszerben két évre Nagyenyedre került, ahonnan a legsötétebb Ceaușescu-időkből, 1986 októberében áttelepült Magyarországra.

Miközben Budapesten zenei szerkesztőként a Zeneműkiadóban dolgozott (egészen 1992-ig), 1987-től az Ökrös

együttműködés aként népszerűsítette a magyar népzene. A formáció számos újítást hozott a magyarországi táncházmozgalomba (két primás, négyhúros brácsa), több mint fél tucat önálló nagylemezre jegyzett, melyeket javarészt Kelemen László szerkesztett (a kilencvenes évek második felétől saját maga is adta ki őket).

De ennél nagyságrendekkel fontosabb, hogy 1997 és 2001 között ő volt a kezdeményezője, mentora, gyűjtője és legfőbb szervezője a Fonó Budai Zeneházban tartott *Utolsó Óra* elnevezésű hangszeres népzenei gyűjtésnek,

amelynek során összesen 46 erdélyi, 25 felvidéki és 41, a magyar nyelvterület központi részéről érkezett falusi zenekart – tehát összesen 112 együttest – szállítottak Budapestre, és készítették velük összesen 1250 órányi anyagot.

2001 januárjában az élő és újraélhető népművészet teljes egészét átfogó új állami csúcsintézmény, az ugyancsak budapesti Hagyományok Háza alapító főigazgatója lett, és dolgozott annak élén bő húsz éven át. Azóta pedig nagy erővel építi annak határon túli – mindenekelőtt erdélyi – hálózatát.

EMKE • Kovács György-díj

Barabás Árpád | LUNG LÁSZLÓ ZSOLT méltatása

A *Tanú* című filmet parafrázálva: 1999-ben ismertem meg Lung László Zsoltot. Én akkor Kolozsváron voltam harmadéves főiskolás, ő Marosvásárhelyen másodéves. Egy magyarországi énekes iránti rajongásunk hozott össze bennünket. Aztán egy év múlva láttam őt a *Rómeók és Júliák* című előadásban, amelyben Rómeót játszotta. Nem tudom, hogy szerette-e, én szerettem. Nem volt ez kesztyű-szerem számára, távol állt az alkatától, de küzdött velem becsülettel, és engem megragadott ez a küzdelem. És közben arra gondoltam, hogy micsoda hülyeség magas, szép fiatalokkal játszani Rómeót, mert lám, egy alacsony, kissé zömök természetű ember is lehet szerelmes, mi több: ez a szerelem engem sokkal jobban érdekel.

Aztán teltek az évek, két különböző színházhoz kerültünk, kilométerekben mérve közel egymáshoz, mégis ritkábban találkoztunk. Tudom, hogy nem érezte jó magát ott, ahol volt. Méltatlanul korán skatulyát kapott, és ebbe a skatulyába kevés feladat fért bele. Majd továbbállt, részben lemondott a színészetéről, lett belőle humorista, kipucolta a Vigadóba az élőállat-kiállítást meg a használatruha-vásárt, és felvirágoztatta Kézdivásárhely kulturális életét.

2017-ben találkoztunk sok idő után újra. Yasmina Reza *Művészet* című darabját rendeztem az akkori Városi Színházban. Az előadásban Marcot játszotta, gyönyörűen, nagy energiával, mégis rétegzetten, részletgazdagon, pontosan, finoman árnyalva a barátság megmen-

Lung László Zsolt az EMKE munkatársai körében, balról Széman Péter, a jobb oldalon Kovács Lilla Nóra

téséért küzdő kisember lobbanékonyág vezérelte igazságérzetét és az egyedül-léttől félő ember törekénységét. Ezzel az előadással kezdve ő tanúja lett az én elmúlt hét évemnek (csak hogy visszautaljak a *Tanú* című filmre). Ez az előadás, azt hiszem, örökre összeköt minket. Aztán követte ezt még öt másik előadás: ő volt a *Grönholm-módszer* Carlese, a *Hajmeresztő* Nick Rosettije, Pantalone a *Két úr szolgájában*, Henri az *Egy élet háromszorban*, és legutóbb Pacarel úr a *Zsákmacskában*. Én meg menet közben beleszerettem a színészetébe, a kiemelkedő és igényes szerepfarmálásába. Miatta fogalmaztam meg magamnak, hogy én azokat a színészeket tiszteltem, akik

minden próbán úgy dolgoznak, mintha állásinterjúknak lennének. Most már nem is akarok sok előadást nélküle létrehozni, sőt vinném mindenhol magammal, hogy mutogassam: csak így illik, és csak így érdemes, ekkora lélekkel, ekkora alázattal, ilyen energiával, ennyi pontossággal és igényességgel.

Azt mondta egyszer egy színházi ember, hogy minden rendezőnek kell hogy legyen egy úgynevezett én-színésze, akin keresztül fogalmaz az előadásaiban. Nekem Zsolt az én-színészem. És még azt is mondják, hogy nagy színésszé valaki a közönség szívében válik. Zsolt, te nekem nagy színész vagy. Remélem, hogy egyszer te is elhiszed!

Szabó Árpád Töhötöm | **KÖNCZEI CSILLA** méltatása

Életem egyik legnehezebb feladatát vállaltam, amikor igent mondtam arra a felkérésre, hogy Könczei Csillát és munkásságát méltassam. Aki ismeri – és remélem, sokan vannak itt ilyenek –, nagyon jól tudja, miért mondom ezt. Hisz mi sem áll távolabb Könczei Csillától, mint hogy ünnepi fényben fürödjön. Vagy hogy magát ünnepeltesse. És ezzel már sokat elmondtam róla. De a feladatot sem megkerülni, sem megúszni nem akarom.

Felteszem hát a kérdést: ki is Könczei Csilla. Számomra elsősorban tanár, hisz így ismertem meg; egy meglehetősen atipikus tanár, akivel az akkor még jó hírű, és egyfajta gyülekezőhelynek számító Music Pubban is tartottunk órát. Aztán kutató, a tánc és a vizualitás, a nonverbális nyelv, kifejezésformák kutatója. Filmes és vizuális művész, és egy kortárs művészeti központ megálmodója és vezetője. A kulturális és etnikai elfogadás és párbeszéd ösztönzője. És talán nem soroltam fel mindent, de a legfontosabbakat igen. Amikből, a laudáció műfaja jellegzetességeiből fakadóan, válogatnom kell. Mivel ezek a foglalkozások (de csak azért használom ezt a szót, mert jobb nincs, miközben tudom: ezek neki nem foglalkozások) Könczei Csilla életében valahogy kompakt módon összeállnak, és túlmutatnak bármilyen véletlenszerűségekre és esetlegességekre. Még egy minőséget keresek, amivel az élete és munkássága leírható. Ez nekem az értelmiségi. És nemcsak azért, mert egyetemi diákként nála találkoztam ezzel az akkor még meg nem kopott életminőséggel és tartalommal, hanem azért is, mert megjelenít egy másik fontos tartalmat, tulajdonságot is. Mert milyen az értelmiségi: tájékozott, kritikus, következetes. Aki, és nagy szavakat mondok, a méltányosságot, az igazságot és az igazságosságot keresi. Diákként és azóta is, azt hiszem, leginkább ezért vagy ezekért néztünk fel Könczei Csillára. Mindezek az értelmiséginek egy másik tulajdonságában futnak össze: a bátorságban. Ha már válogatnom kell, hadd beszéljek erről a bátorságról.

Rutinizálódó életünk: berögzült gyakorlatok sorává vált. Biztos utána

Könczei Csilla és Szabó Árpád Töhötöm

lehetne járni annak, hogy mióta és miért van ez így, de itt ez most nem érdekes. Az érdekes inkább, ahogy Könczei Csilla ellenállt és ellenáll ennek a sodrásnak: úgy látszik, nem kért ezekből a rutinokból. Néhány pillanatot sorolok az életéből, nem feltétlen időrendben: magyar–angol szakos végzősként nem kért az egyetemi kihelyezési gyakorlatból, és nem foglalta el kijelölt állását Tulcea megyében. Nőként lett tánckutató (és tudja cifrázni a legényest), abba a sorba illeszkedik, ahol például Martin György is van. Kamerával a kezében vett részt a forradalomban. És kamerával a kezében érkezett például Mihail Kogălniceanura is, ahol a forradalom utáni hevületben romaellenes pogrom zajlott. Egy lepusztult zsinagógában indította el Románia egyik első, Kolozsvár egészen biztos első összművészeti központját, ami azóta is működik. Következetes bátorsággal beszél a Securitate munkájáról, még akkor is, ha ez

a bátorság erdmagy körökben kényelmetlen feszengést okoz egyeseknek. És ugyan nem illik, hogy a laudációban ne a díjazottról beszéljek, de még egy nevet azért még megemlítek: Ilona néni. A bátorság, amivel Könczei Csilla a romák fele fordult, és amivel őket a barátainkká tette, megint túlmutat a hétköznapi rutinjain.

A bátorságról beszéltem. De nem akármilyen bátorságról. Egy lány, egy nő bátorsága – mert sajnos, ilyen világban élünk és élünk még mindig – több, mint egy férfi bátorsága. Meleg szívvel gratulálok Könczei Csillának és mérhetetlen megtiszteltetésnek érzem, hogy kapcsolatunk az egyetemi évek után sem szakadt meg, hogy a kollégája lehetek és tanulhatok tőle; valamint azt is, hogy ezt a rövid méltatást én írhattam meg.

Kedves Csilla, fogadd az édesapádról, szintén egy bátor emberről elnevezett díjat olyan szeretettel, amilyen szeretettel ezt a laudációt írtam!

Lázok Klára | **KOVÁCS BÁNYAI RÉKA** méltatása

A kitüntetés Bányai Réka sokoldalú könyvtárosi munkásságának elismerését jelenti, amelyet a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár régikönyves könyvtárosaként fejtett és fejt ki. Tudományos tevékenysége, a könyvtár különböző állományainak fáradhatatlan kutatása, a kollégák és az olvasók felé való mindenkori nyitottsága, segítőkészsége írott kulturális örökségünk megőrzésének és szakszerű közvetítésének biztosítója – írtuk a díj emléklapjára Rékáról, de az elmúlt 29 év munkássága igazából ennél sokkal többet foglal magába.

Kovács Bányai Réka a harmadik könyvtáros a Téka történetében, aki a Monoki István-díj megalapítása óta megkapta a Romániai Magyar Könyvtáros Egyesület által évente kiosztott kitüntetést. Deé Anikónak 1994-ben ítélte oda a szakma e díjat, Spielmann Mihálynak 2004-ben. Réka mindkettőjüknek tanítványa volt. Deé Anikó, mindannyiunk szellemi mentora példájával, kedves és mindig gondolatébresztő tanácsaival oktatta. Spielmann Mihály a Babeş-Bolyai Tudományegyetem könyvtártani képzésén a szó konkrét értelmében vett tanára is volt, utána pedig bő tíz éven keresztül atyai mentora a Téka rejtelsei és a könyvtárosi hivatás felfedezésében.

Kollégánk a mindennapok munkájával vált érdemessé e díjra, a 29 év alatt állhatatosan és alázattal végzett könyvtárosi és tudományos munka apró lépései, az olvasók és a kollégák fele kinyilvánított mindenkori nyitottsága és derűje által.

Olvasótermi, feldolgozó és tájékoztató könyvtárosként kezdte pályáját a kolozsvári Heltai Könyvtári Alapítványnál, majd a Maros Megyei Könyvtár különböző részlegein, de a kiteljesedést, a lendülettel és jókedvvel végzett munka örömét a Teleki Tékában, az itteni íróasztalánál és kutatótermében lelte meg igazán. Az évek során a régikönyves könyvtárban létező összes feladatban kipróbálta magát valamilyen mértékben, és ezek mindenikéhez sikerült valami tartalmasat hozzátennie.

Kutatótermi és tájékoztató könyvtárosként talán mindannyiunk közül ő a legtájékoztatóbb. Mindig csodálta azt a kíváncsiságot és lelkesedést, amivel az olvasók és a kollégák kutatási témáit kezelte, önzetlen segítséget nyújtva, ha esetleg ő már talált valami

Kovács Bányai Réka az EMKE munkatársai körében

releváns információt saját kutatásai során. Az alaposág és az állhatatosság, amivel utánaéz a felvetődő kutatói kérdéseknek, jellemzi munkája más területein is: ő az, aki a Tékában folyó beszerzési és feldolgozási tevékenységet koordinálja; betanítja, ellenőrzi és segíti az új kollégák munkáját, ugyanakkor részt vállal 17. századi állományunk készülő katalógusának munkálataiban is.

Szakmai hozzáértését dicséri az önállóan vagy társszervezőként rendezett tizenhárom tematikus kiállítás a Tékában, melyek közül, gondolom, mindannyian emlékeznek a 2002-es bibliatörténeti kiállításra vagy a 2014-es évfordulós első világháborús kiállításra. De aktív részvételt vállal minden alkalommal a kollégák által szervezett tárlatok szövegeinek átnézésében, hozzáadva egy-egy értékes részletet, gondolatot a kidolgozott koncepcióhoz.

Szerkesztői és kutatói tevékenysége ismert és elismert az erdélyi régikönyves szakma köreiből. Türelemmel és hozzáértéssel végzett szerkesztői munkája tette teljesebbé és szakszerűbbé az elmúlt húsz évben a Teleki Téka Alapítvány égisze alatt kiadott konferenciaköteteinket – *Könyves műveltség Erdélyben* (2006), *A Telekiek és a kultúra* (2016), *Musis patriis...* (2024) – illetve a Deé Nagy Anikó (2009), majd a Spielmann Mihály (2022) előtt tisztelegő tanulmányköteteket, nemkülönben a Deé Nagy Anikó és László Lóránt által szerkesztett, iktári

Bethlen Zsuzsanna szakácskönyvét tárgyaló forráskiadványunkat is.

Saját kutatásainak célkeresztjében az elmúlt évtizedekben a Teleki-Bolyai Könyvtárban rejtőzködő különböző egyházi gyűjtemények álltak. Ennek a munkának a leglátványosabb eredménye több résztanulmány mellett a mikházi és szárhegyi ferences kolostorok régi könyveit számba vevő, nemrég megjelent katalógus, de régikönyves ínyencségnek számít a *Várad* *Biblia* címlapvariánsait számba vevő munkája is. Tudományos kíváncsiságát ugyanakkor a Teleki Téka és Marosvásárhely 20. század eleji történetének egy-egy részlete is felkeltette.

Tudományszervezőként is értékes a hozzájárulása: a Teleki Téka Alapítvány és a Teleki-Bolyai Könyvtár munkatársaként aktív részt vállalt 2002-től a könyvtár által, illetve az itt szervezett régikönyves és helytörténeti konferenciák munkálataiban.

Kovács Bányai Réka díjazásában a legörömteljesebb számunkra az, hogy nem egy életműdíjról beszélünk, hanem kollégánk eddigi eredményeiről – a kitüntetett munkásságának delelőjén áll. A Teleki Téka és a romániai magyar könyvtárosi szakma számára tehát e díj tulajdonképpen Réka önzetlen és derűs könyvtári szolgálatának és további termékeny kutatómunkájának ígéretét jelenti. Derűt és erőt hozzá, Réka! Isten áldjon!

Makkai Gyöngyvér | FÜLÖP JUDIT méltatása

Szinte látom magam előtt, ahogy végigszalad a Bethlen Gábor Kollégium folyosóján. Ennek a fiatal lánynak minden perce be van osztva. Igen! Óvodapedagógus lesz! De szíve mélyéből szereti a zenét. És amióta Szovátáról a Zsil-völgyi Vulkánba költöztek, azóta – szóval már nagyon kicsi kora óta – zenélni tanul. Így nemcsak pedagógusi diplomát szerzett ebben a városban, hanem beállt a kórusmuzsikát propagáló soraiba. Bajusz Pál irányításával képezte magát, hogy ő is taníthassa és vezényelhesse ezeket. Így aztán a Gyulafehérvári Népfőiskola által kibocsátott karvezetői tanulmányairól szóló oklevelét is magával vitte, amikor távozott Nagyenyedről. Jöhetett a megmérettetés ideje: mint óvodapedagógus, jól sáfárkodott azzal a kincs-csel, amit Isten rábízott, erről a széke-lyudvarhelyi, a felsősőfalvi, valamint az alsósőfalvi gyerekek versenyeken elért eredményei tanúskodnak. 1990 óta Szovátán már igazgatóként tevékenykedik. Alternatív programokat szervez: furulyatanítást, népi gyermekjátékok tanítását vagy angoltanulást játékosan, az általa megzenésített angol versekkel. Persze, a leglényegesebb számára az anyanyelv ápolása és a népi hagyományok megismertetése. Nevelői eszköztárában mindvégig jelen volt a zene, ami neki létformát jelent, benne lüktet a mindennapjai vérkeringésében. Vezeti a Katolikus Ifjúsági kórust, a Sóvirág énekkart, a Szovátai Intermezzo Kamarakórust, és mindez számos fellépéssel jár, olykor nemzetközi megmérettetéssel.

A Kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemen még egy pszichológusi oklevelet

Fülöp Judit (balról) és Makkai Gyöngyvér

is szerzett. Jelen volt ugyanakkor a neves zenei szakemberek (Rozgonyi Éva, Kollár Éva, Erdei Péter, Ittész Mihály, Bartalus Ilona) mesterkurzusain is. Aztán ünneplőben, meghatottan vehette át az Ezüstgyopár, a Márkos Albert-, az Artisjus- és a Pro Urbe díjat. A VII. Szovátai Tavasz Kórusfesztiválon az Intermezzo Kamarakórus élén arany fokozatban részesült... Léleknek való, felemelő pillanatok ezek, amelyek mögöttük átvirrasztott éjszakák húzódnak. Madách drámai költeményének zármondata: „Mondottam,

ember: küzdj és bízza bízzál!” munkáságán keresztül példaértékű módon elevenedik meg. Jelenlétében jókedv van és élet.

Köszönetet mondok Fülöp Juditnak, hogy álmodott és cselekedett, s hogy keze érintésétől fesztiválvárossá lett Szováta. „Rajongott a zenéért. Az őt körülvevő emberekben, az élet egészében zenét keresett” – írta Nagy Istvánról Terényi Ede. Judit is ilyen. Meggyőződéssel vallom: a Nagy István-díj most méltóbb helyre nem is kerülhetne. Örömmel gratulálunk!

Novák Eszter | TÓTH TÜNDE méltatása

A z Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület a romániai színháztársaság egyik legfontosabb díját, a Poór Lili-díjat adományozza a nagyváradi Szigligeti Színház színművészenek, Tóth Tündének. Megtiszteltetés ez a díjazottnak, de bizony a színháznak és a társulatnak is, amelynek idén éppen huszonöt éve tagja Tóth Tünde.

Ennél csak az nagyszerűbb érzés, hogy ismerhetjük őt, dolgozhatunk és együtt gondolkodhatunk vele, inspirálhat bennünket kivételes, összetett személyisége.

A színész legfőbb teremtő ereje a személyiségen túl a képzelőereje. Tóth Tündének ebből is jutott bőven, nemcsak színészi munkájában, de rendezéseinek immár hosszú sorában is tetten érhetjük zabolázatlan, huncut, költői fantáziáját. Alakításaival, rendezéseivel kapcsolódást keres a közönséggel, véleményt formál és gondolkodik a körülötte lévő világról, ráadásul még a szívét sem felejtí soha otthon.

A szerteágazó tehetségű nagyváradi lány az éppen induló kolozsvári színészképzésen kötött ki, Bács Miklós, Spolarics Andrea és a felejthetetlen Csíky András tanították. Pályakezdeként két évig a Kolozsvári Állami Magyar Színház társulatának tagja volt, aztán az élet egy évre Temesvárra sodorta, hogy végül szülővárosában, Nagyváradon telepedjen le egyre bővülő családjával. Majdnem harminc évnyi színészi pályára, mondhatnánk színészsorsra, főképp ha négy csodás gyermekkel járó felelősség is jár vele, szükségképpen kiszolgáltatott. Végig kell élni egy színház jobb és rosszabb korszakait, részt kell venni a gyengébb előadások létrehozatalában is, jut találkozások jó, erős kezű rendezőkkel, de talán még többször bizonytalan

Tóth Tünde a kolozsvári EMKE-díjátadót követő napon Nagyváradon vette át az elismerést. Mellette balról Széman Péter, a jobb oldalon Fleisz István

ízlésű, tétova rendezővel is – csüggedhet és fellángolhat a játékedv, követhetik egymást sikerek és kudarcok, jöhetnek évek szép és fontos feladatokkal, csak úgy jöhetnek ínségesebb idők.

Minden időben, igazi hosszútávfitóként megőrizni a belső irányítót, a színház iránti szenvedélyes érdeklődést, képesnek lenni a kételyből alkotó energiát teremteni, nem kifogyni a kérdésekből, a lényegi mondandóból, nem tenni különbséget kicsi és nagy szerep között, nem elveszteni az eredendő kíváncsiságot, nem csüggedni, nem henyélni és nem megalkudni... nos, ez nagyon nagy dolog, ehhez páratlan erő kell.

Tóth Tündének de facto is abszolút hallása van, de az van neki mélyebb

értelemben is: belső hallása soha nem hagyja magára, el tudja választani a lényegest a lényegtelenről, az értékest az értéktelenről, a helyest a helytelenről. Művészi munkája egyszersmind morális tett.

A magyar kultúra és szakmája iránti fáradhatatlan elkötelezettsége igazán méltó a díj névadójához, akiről férje, Janovics Jenő (aki szintén annyit tett az erdélyi magyar színháztársaságért), egy helyütt feljegyezte, hogy amikor Poór Lilit Aradon kémkedéssel vádolva *A kaméliás hölgy* utolsó felvonása előtt le akarták tartóztatni, ő vállat vont, és így szólt: „Megyek. De várjanak egy fél óráig itt a színpadon, előbb meg kell egy kicsit hálnom.”

Sarány István | OLÁH-GÁL ELVIRA méltatása A Székelyföld hangja

A Marosvásárhelyi Rádió határozta meg önmagát a Székelyföld hangjaként magyar adása egyik szlogenje szerint, de ha emlékeztem nem csal, Oláh-Gál Elvira méltatásának adtam ezt a címet a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete rádiós nivódíjának átadása alkalmával Gyergyószárhegyen. Talán 2010-et írtunk. De az is lehet, hogy 2002-t vagy 1994-et. De nem is fontos, hogy kié az elsőbbség a Székelyföld hangja minősítés keresztapasága kapcsán, minthogy az is mellékes, hogy a MÚRE díjai közül hányadiknak az átadásán hangzott el. Ugyanis mindkettőhöz egyaránt kötődik Oláh-Gál Elvira személye: rádiós tevékenységét az említett regionális adónál és a bukaresti közszolgálati rádió magyar adásánál kezdte, illetve teljesítménye, annak magas professzionális szintje olyannyira egyenletes volt, hogy bármelyik esztendőben megkaphatta volna a szakmai szervezet éves elismerését, nem csak nyolcévente.

Oláh-Gál Elvira hangját naponta hallják a Kárpát-medence minden szegletében, s mivel a Székelyföld történéseiről ad hírt a Magyar Rádió tudósítójaként tudósításaiban, beszámolóiban, riportjaiban és mélyinterjúiban, méltán azonosítják sajátos regiszterű hangját a Székelyföld hangjával. 2002 óta végzi fáradhatatlanul ezt az olykor több embert igénylő munkát, Székelyföld-szerte minden olyan eseményen ott van, amely érdekes lehet a helyi, a magyarországi vagy az utóállamok bármelyikében élő magyarok számára.

Oláh-Gál Elvira a rendszerváltással szakmát is váltott, tanárból újságíró lett, így nemcsak diákjait láthatta el hasznos információkkal, hanem a rádióhallgatók és tévénezők népes közösségét is. 1990 és 1995 között a Marosvásárhelyi Rádió csíkszeredai tudósítójaként működött, majd a Bukaresti Rádió Magyar Adását tudósította. A televíziós újságírásba is belekóstolt, a Duna Televízióknak gyártott

Oláh-Gál Elvira az EMKE munkatársai körében

anyagokat az 1996 és 2001 közötti időszakban. Immár 22 éve, 2002 óta a Magyar Rádió tudósítója. Idén nyugdíjba vonult, de nem a klasszikus értelemben, ugyanis dolgozik, bár nem annyit, mint korábban. Mert az újságírás olyan áfium, amelynek használatát nem lehet egyik percről a másikra megszüntetni, az elvonás végzetes lehet...

Újságírói munkáját tisztelettel, alázattal végezte, számára a tisztesség, a becsület és a lelkiismeretesség nem képezheti alku tárgyát. Csíkszeredában született, Csíkpálfalván nevelkedett, Kolozsváron diplomázott, újságíróként magyarországi és müncheni szakmai műhelyekben bővítette szakmai ismereteit. Legfontosabb feladatának tekintette a tájékozódást és a hallgatók tájékoztatását, „lehetőleg igényes magyar nyelven”.

Tudósítói munkája mellett írásai gyakran megjelentek a *Székelyföld* kul-

turális folyóiratban, s a moldvai magyarság ügyének elkötelezettjeként bő két évtizedig, 2000-tól megszűnéséig a *Moldvai Magyarság* folyóirat munkatársa volt. Ebből az elköteleződésből született meg *A moldvai magyarokról* című kötete, amely a kritika szerint a Beke Györgyéhez hasonló alapossággal, tárgyismerettel, mesterségbeli tudással és ihlettel közelíti a kérdést. Hasonló alázattal készítette interjúorozatát az erdélyi arisztokrácia kitelepítést megélt képviselőivel és azok utódaival.

Korábban írtam róla, és ma is fenntartom: Oláh-Gál Elvira munkáját az alázat és az igényesség jelzővel lehet illetni, a Kárpát-medence-szerte naponta hallott hangja, igényesen megfogalmazott tudósításai, alaposan dokumentált beszélgetései a közösségi élményt, az összetartozás érzését erősítik.

Bogdán Zsolt | TAMÁS CSILLA méltatása

Már gyermekkorától népszerűségéről volt híres a diákok között, szervezett, önkénteskedett, csapatokat hozott össze, és nagyon érdekelte a szépművészet, a vers, a színjátás, a népdalok és a hagyományok. Tamás Csilla a szüleitől, Széman Pétertől és nejétől, Rózsától, nagymértékben örökölte a közösségi szervezéssel kapcsolatos tulajdonságokat, és állandó jelleggel fejlesztette tehetségét, majd kibővítette és kiteljesítette az EMKE Ifjúsági Szervezetét mind megalakulásában, beindításában, mind az eddigi csaknem egy évtizedes működésében.

Csilla már az EMKISZ megalakulása előtt érezte és tudta, hogy erdélyi kitekintésű ifjúsági műsorokat, tervekkel kell szőni és életbe léptetni. Olyan kulturális, közművelődési rendezvényeket indított be az akkori csapattal, amelyeket ma nemcsak Kolozsváron, vagy Nagyszebenben és Erdély más településeiben, de akár a teljes Kárpát-medencében ismernek. Csillának és szép csapatának köszönhető (akik továbbviszik, amit ő elkezdett), hogy a Legszebb Erdélyi Magyar Dalt már tizedik alkalommal szervezik meg idén, amely komoly megmérettetés és nem kis ugródeszka a friss énekeseknek, zenekaroknak; hogy létrejött és néhány évig sikerrel futott a Kulturális Ifjúsági Filmnapok, melynek amellest, hogy az ifjakat szólította meg, kiemelt célja volt megmozgatni a központtól távolabbi városnegyedek lakosságát is; és hogy a KönyvTuri sorozat által több ezer könyv cserél évente gazdát, és a túlzottan digitalizált világban egy kultúrceppnyit ideig a fiatalok meg- és újraberátkozhatnak a könyvekkel.

Több más, akár nemzetközi rendezvényt is megemlíthetünk, melyek Tamás Csilla szervezéséhez köthetők, de mutassuk be ma hangsúlyosabban a szívéhez nagyon közelálló projekteket.

A színház, az irodalom, a zene mind és egyszerre Csillának a kedvencei, és – ezt a munkásságából lehet megállapítani – nem akarta műfajokra tagolni, szétválasztani érdeklődési köreit. Egyszerre szeretett és akart foglalkozni ezekkel a műfajokkal. Ami pedig egy olyan kulturális kibontakozási és bemutatkozási platform, amely mindezeket ötvözi, szépen tükrözi és színre viszi: az a versszínház. Már a 2000-es évek végén aktívan foglalkoztatta őt ez a műfaj, amelynek lényege a versösszeállítások

Tamás Csilla és Bogdán Zsolt

színpadi művé való alakítása. Díszlettel, kellékekkel, zenével a versszínház illusztrálja a verseket és új dimenziókat teremt egy-egy térben.

Alapítója volt a 2008-ban alakult Alteregő Irodalmi Előadócsoportnak Kudor Violával és Vallasek Alettával együtt. 4 év alatt hét előadást mutatott be.

2018-ban Tamás Csilla, mint az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Ifjúsági Szervezetének elnöke, az EMKISZ égisze alatt ismét elindított egy versszínházi csoportot. Az ötlet megvalósításában társa lett Tamás Lehel, aki már az Alteregő Csoportnak is tagja volt, és Széman Emese Rózsa, aki a 2010-ben alakult, de addigra alvó Őszinte Versszínház szellemiségét is behozta a csapatba. Az EMKISZ versszínháza név alatt futó csoport 2019-ben az Alteregő két felújított előadásával, az *Ady márciusával* és a *Szamárfül* című, Romhányi József verseiből összeállított darabbal debütált a Kolozsvári Magyar Napokon. Néhány év múlva a csapat átvette, jogi háttérként az Őszinte Versszínház Egyesületet, így született meg az Ampelopsis Versszínház, mint az Alteregő Irodalmi Előadócsoport és az EMKISZ Versszínháza szellemi, valamint az Őszinte Versszínház Egyesület szellemi és jogi örököse.

Álljon itt felsorolva, hisz talán ez a legfontosabb tükre és bizonyítéka annak, hogy Tamás Csilla mit tett le az asztalra az erdélyi versszínháznak

műfajában, az általa összeállított, rendezett előadások sora:

Alteregő-előadások: *József Attila-est, Nyugat-est, Radnóti-est, Szilágyi Domokos-est, Romhányi-est, Jancsó Noémi emlékest, Pilinszky-est.*

EMKISZ/Ampelopsis-előadások: *Ady márciusa* (minielőadás); *Szamárfül* (Romhányi-est); *Forradalom – sokszorosítva* (minielőadás és rádiójáték); *Emberentúli kék* (Reményik Sándor-est); *Az emberkéek tragédiája* (Karinthy Fricike és társai tollából (rádiójáték is); *Szem mögött, szó mögött* (Áprily Lajos-est; rádiójáték is); *Születő szavak* (Nemes Nagy Ágnes-est); *Egy oratórium főpróbája* (Pilinszky János-est); *A helység kalapácsa* (Petőfi Sándor azonos című vígposztából felolvasószínház és rádiójáték); *Szabadnak lenni mit jelent?* (Kenéz Ferenc-est, felolvasó- és versszínházi előadás); *Fényszárnyú szó* (Szabó Lőrinc-est); *Apostol* (Petőfi Sándor elbeszélő költeményéből).

Valahány felsorolt előadás forgatókönyvét Tamás Csilla írta, az előadásokat is ő rendezte, nagyrészt egyedül. A magyar versszínház jelenleg is élő műfaj Erdélyben, mert köztünk vannak még olyan lelkes képviselők, értéktermelő, mint Tamás Csilla.

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület díját teljes mértékben megérdemli, köszönöm a munkáját, erőt, jó egészséget kívánok a folytatáshoz, és szívből gratulálok!

László Noémi | **FORRÓ ÁGNES** méltatása

Lírai utazás Forró Ágnes keramikus, grafikusművész, művészetterapeuta, tücsök-krónikás és örömszakács közmegebecsülésnek örvendő alkotói életében.

Végy egy sodrófát, keresztben fészíts rá agyaglapot. Fehérre ferd és feketére, pöttyözd, huzalozd, vágj rá ablakot. Várostérképet nyertél-e, vagy valamely vidéki táj szintgörbéinek kesze-kusza képét, az titok. Csillagtérképet bámulunk, vagy ős írásjelekkel kódolt tanmesét, mi döntjük el. A műtárgyak az embert arra intik, ne sajnálja a rájuk áldozott időt. Bár itt-ott már ereszkedik az éjszaka, és ez a lebegő, körvonalai-ban felrémlő táj lakatlan is lehet, kitarkart seb. Takarj be, talán ezzel vár bennünket, szemléltői, haza.

Végy egy homlokzatot, málladozót. Futtasd be fűvel, támassz neki létrát. Gyöngytyúkot, kecskét, macskát, csacsit rejts mindenhová, ludat, lovat. Lassan az ember is bebábozódik, sután belóg a gazdátlanul küszködő, tátogó tájba. Tátogó ablakok, falon nyíló szemek – látlak, üzeni lazacszín és kobalt. Bölcs nyugalommal húzódnak keresztben-át a fehér vonalak, gyöngyöző kötelek, habzó kavicshegyek, s ahogyan buborékot vet a levegő, korallban, narancssárgán fölsikolt egy-egy részlet, és megragad.

Végy széket, pirosat, kereket, pirosat, fatörzset, pirosat, alakot, pirosat, majd hitesd el, hogy az mind kék, lila, vára-kozásba dermedt csontfehér, sejtelmes hamuszürke, méllázó rózsaszín. Indulj világkörüli útra saruval, gyalog, pányvázd ki rakoncátlan söprűid az emberarcú kalyibák között, kötözz át korsót, formázz ördögöt, széklábat széktámlára téve bizonyítsd, hogy megtartható, ami ingatag. Citromzöld házbordák és pislogó falak, pár fölaggatott ruhane-mű, zokni: földi helytartók.

Végy egy anyát, rajzolni tedd oda, hogy szöveget gyerekszemnek kibont-

Forró Ágnes (balról) és László Noémi

son. Adj neki aztán tücsköt-bogarat, kószálni küldd, és írás lesz belőle. Gyűfásdobozból gyártott bútoroktól, báboktól a gyermekkoron át a kolozsborsai elmeegőgyintézetig visz az út, ott pedig megfigyelheted, az első foglalkozáson ki sírja el magát. Televíziós meseműsorhoz készülnek díszletek s a hol-volt-hol-nem-voltba belezúg egy kerámia-sámándob eléggé érces hangja.

Végy akárhány magyar helyet, legyen az Gyergyószárhegy, Bálványos, Budapest, Sáránd, Mezómadaras vagy

Zsobok, majd nézd és lásd, ahogy a kezdeti bátortalanságból Forró Ágnes kezén pasztellbe fut a téglafal, a nád-tető, a hajló oromzat, a vödör, táncol a seprűnyél, csigolyasort mintáz csuklólóvékonyságúra vett lónyak fölött a sörény, ijedten ugrálnak a tágra nyílt szemek. Ím, így kell a mozgót megdermeszteni, a szunnyadót himbáló lázba hozni, ilyen, amikor művész néz, és lát, és tud, és mer. A Jóisten tartsa meg őt sokáig, mindnyájunk örömére!

ÉLETMŰDÍJAK

BOROS ZOLTÁN zeneszerző, filmrendező, televíziós szerkesztő részére a '70-es évek magyar nyelvű televíziós adásának megmaradásra ösztönző, az összetartozás érzését erősítő hely- és kultúrtörténeti műsoraiért, a Román Televízió magyar nyelvű adásának 1990-es újraindításáért.

FARKAS IBOLYA színművésznő részére az erdélyi magyar színművészet hírének itthoni és külföldi öregbítéséért, színésznemzedékek oktatásáért, 65 éves színművészi pályafutása elismeréseként.

GERGELY ERZSÉBET tanár, műemlékvédő részére a Házsongárdi temető magyar sírlelékeinek megőrzésében, felújításában és műemlékké nyilvánításában végzett pótolhatatlan munkássága elismeréseként.

KULCSÁR GABRIELLA részére zenésznemzedékek oktatásáért, zenei publicisztikai írásaiért, amelyekkel az értő zenehallgatás élményét eljuttatta a széles közönséghez, a zenei közművelődés terén végzett maradandó munkásságáért.

LÁSZLÓ BAKK ANIKÓ zene- és táncpedagógus részére az ifjú nemzedékek zenei neveléséért, az Amaryllis együttes megalapításáért, a Mátyás Napok szervezéséért, a reneszánsz és barokk zenei és táncéletet bemutató publicisztikájáért.

DR. MATEKOVITS GYÖRGY fogorvos-professzor részére szakírói és egészségnevelői tevékenységén túl a bántási szórványközösségek érdekében a közművelődés szervezéséért, a temesvári szabadegyetem működtetése terén kiemelkedő érdemeiért.

KIVÁLÓ KÖZMŰVELŐI OKLEVELEK

V. HUSZTI ORBÁN SAROLTA mb. törzskapitánynak, a maroszséki Történelmi Vitézi Rend képviselőjében és tagjaival együtt nemzeti ünnepségeinken és megemlékezéseinken való rendszeres részvétele iránti elismerésül.

DR. BATIZÁN ATTILA református lelkésznek, lelkészigazgatóként Gecse Dániel szellemisége őrzőjének, a közösség megtartása és a fiatalság megmaradása érdekében kifejtett tevékenysége iránti elismerésül.

HALLER BÉLA tanárnak, az erdélyi történelmi családokat tömörítő Castellum Alapítvány és a Teleki Téka Alapítvány irányítása során kifejtett közművelődési és identitásmegőrző tevékenysége iránti elismerésül.

DR. SZILÁGYI TIBOR egyetemi tanárnak, az erdélyi magyar orvosképzés rendíthetetlen képviselőjének, az orvos- és gyógyszerésztudományt anyanyelvünkön művelő EME keretében kifejtett tevékenysége iránti elismerésül.

BIRTALAN BEÁTA ERZSÉBET részére, fáradhatatlan művelődés- és kulturális szervezői munkásságáért, a Szilágybagosi Amatőr Színjátszó Társulat, a Dörömbölő Néptáncsoport, valamint a Kavalkád női énekcsoport megalapítójaként és vezetőjeként végzett tevékenysége, mindenkoritettrekészsége elismeréseképpen.

OLÁH GABRIELLA Nagyvárad székes-egyházi kántor, fáradhatatlan kulturális szervező, az egyházmegyei kórustalálkozók, Ave Maria-koncertek, zenei táborok szervezője, a székesegyház kis és Szent Cecília Gyermekkórusa létrehozója és irányítója részére.

HOCHBAUER GYULA tanár, helytörténész, szerkesztő (Négyfalu) részére, a barcasági honismeret történetének kutatásáért, ismertetéséért.

LÓZER CSABA LÁSZLÓ, a HÍD Egyesület alelnöke megfeszített, kitartó és önzetlen munkájának és a közművelődési műsorok támogatásának elismerésül.

BARTHA MELINDA tanárnőnek a közösségi életben kifejtett önzetlen, minőségi és kitartó munkájának köszönetül.

FERENCZI ISTVÁN vajdahunyadi RMDSZ-elnöknek a közösség fejlődése érdekében tett, önzetlen és megfeszített munkájáért és támogatásáért, a helyi Corvin Savaria Magyar Ház felújításáért, működtetéséért.

Díjazottak és ünneplő közönség az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) díjátadóján 2024. április 13-án, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében. Horváth László felvétele

Székely Árpád | **GÁSPÁR ENIKŐ** méltatása

Gáspár Enikő, vagy ahogy mindenki szólította, Szősz, a Kolozsvári Református Kollégium növendéke volt. Az első generációhoz tartozott, amelynek tagjai meg kellett vívjanak a kezdeti nehézségekkel, a hatalansággal, az üres osztálytermekkel, az üldöztetéssel és még sok minden mással, amit az a bizonyos forradalom hozott.

Sokan megkérdőjelezték, hogy mit is akarunk, mit akar a Református Egyház... Az az első generáció mindent kibírt, mert egyházi iskolában, Református Kollégiumban akart tanulni.

Enikő nagyon kedves, nyílt, szeretetre méltó lány volt, aki határozottan tudta, hogy mit akar. Könnyen barátkozott, mindig jelen volt, ha valakin segíteni kellett, nem ijedt meg az akkori mostoha körülményektől. A hite volt a segítsége, és bízott a jövőben. Gyönyörű hangja volt, egyike volt a kollégiumi énekkar lelkes tagjainak. Annak idején Kriza Ágnes énekművész is meghallgatta, és szép jövőt jósolt neki. Végül mégis a pedagógusi pályát választotta, valószínű édesapja is hatott rá ilyen irányban.

Szívesen énekelt az énekkarban, és sokszor szólót is vállalt. Felejthetetlenek maradtak azok az amerikai meg kanadai koncertek, amelyeken részt vett, de itthon is, bárhova ment kiszállásra a kórus, ő mindig jelen volt. Így maradt meg nekem ez a drága, mosolygós diáklány.

Enikő 1992-ben fejezte be tanulmányait a Kolozsvári Református Kollégiumban, és sikeresen leérettségizett. Még abban az évben felvételizett a kolozsvári Zeneakadémia egyházzene és zenepedagógia szakára. 1997-ben végezte el ezeket a képzéseket, majd muzikológia szakon mesteri tanulmányokat folytatott az 1997–98-as tanévben. Még ebben az évben versenyvizsgával címzetes tanári állást foglalt el a zilahi tanítóképzőben. 1999-ben sikeresen letette a véglegesítő vizsgát, 2006-ban a második fokozatot, és 2018-ban az első fokozatot. Több oklevelet is szerzett, mert állandóan továbbképezte magát.

Gáspár Enikő (1974–2024)

Mint szakkörfelelős, felkereste kollégáit, akiknek szívesen segített, jó tanácsokkal látta el őket.

Mind ez idő alatt diákokat készített versenyekre, többek között népdalversenyekre is. Közben énekkarokkal és hangszeres együttesekkel is dolgozott. Amikor versenyvizsgával elfoglalta a zilahi tanítóképzőben a teljes katedrát, átvette édesapjától a Csalogányok nevű leánykórust, és 2005-ig vezényelte azt nagy sikerrel, a román osztályok tanulói közül alakult Gaudeamus leánykórusral együtt. Mivel lassan a magyar nyelvű osztályok leépültek – csak háromévente indítanak magyar tannyelvű tanítóképző osztályt –, itt a kórustevékenység mellett furulyát is tanított.

Közben énekelt több kamarakórusban is. 1995 és 2005 között részt vett a Katakomba Református Ifjúsági Kamarakórus munkájában. Enikő ezt a kórust Anna testvérenek támogatásával vezényelte felváltva (Gáspár Anna 2010-ben Márkos Albert-díjban részesült). Hasonlóképpen váltották egymást Fazakas Istvánnal az Anonymus pedagóguskórus élén. Énekelt és vezényelt – Rácz Lóránd kántorral felváltva

– a zilahi református egyházközség Szenczi Molnár Albert kórusát.

Diákkorában, a Kollégium kórusán kívül, énekelt Zilahon, a Szegedi Kis István ifjúsági kórusban is, amit édesapja alapított és vezényelt az 1991–2004-es időszakban.

Ezelőtt három évvel elindított egy óvodai dadáknak szóló programot, amelynek keretében 2–6 éves gyerekeknek sok mesét, játékot és gyermekdalt tanítanak. Van, ahol már működik ilyen magyar tannyelvű csoport, és egyre nagyobb az igény erre a tanítási formára is.

Betegségének súlyosbodása következtében sajnos át kellett adnia édesapjának a tanítást. Annak az édesapjának, aki igazi pedagógusként példaképe volt a szilágysági zenésztársadalomnak, nem hiába díjazta a Dalosszövetség 2004-ben Seprődi János-díjjal, majd 2011-ben az EMKE Nagy István-díjjal.

Amiről pedig még nem beszéltem: nagyszerű édesanya volt, aki három gyereknek adott életet, és férjével együtt szeretetben nevelték őket: Szabó Bence (született 2005-ben) elsőéves egyetemi hallgató a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, Szabó Viola (született 2007-ben) XI. osztályba jár, és Szabó Márton (született 2012-ben) VI. osztályos tanuló.

Ötven év adatott meg neki ebben a földi életben, de ezalatt mindent igyekezett maximálisan teljesíteni, az utolsó percig, ami reá bízott.

A Romániai Magyar Dalosszövetség őszinte együttérzését fejezi ki a Gáspár-Szabó családnak Enikő elhunytja miatt érzett mély gyászukban. Isten vigasztalja és erősítse az egész családot!

A dalolás és a zene oltárán végzett szeretetteljes és végtelen energiával végzett munkásságért a Romániai Magyar Dalosszövetség Gáspár Enikőnek posztumusz életműdíjat adományoz.

(A Romániai Magyar Dalosszövetség által díjazottak méltatásai 2024. november 16-án, a kolozsvári Református Kollégium dísztermében tartott ünnepségen hangzottak el.)

Ványolós András | **GERÉD ISTVÁN** méltatása

Geréd István 1962. szeptember 15-én született, tősgyökeres csíkborszovai családban. Tanulmányait a csíkszeredai II-es számú líceum elektromechanika szakán végezte, 1981-ben érettségizett. 15 évig automatizáló villanyszerelő volt, utána került át a gázművekhez, ahol a mai napig a gáz-elosztó állomások operátoraként dolgozik. 1996-tól 2020-ig a csíkszépvízi önkormányzatban a Borzsovát képviselő tanácsos volt, így hathatósan elő tudta mozdítani a település fejlődését. A katolikus egyházban is szolgálatokat vállalt gondnokként, majd 2015 és 2021 között az egyházi kórusban is énekelt. Gyerekkora óta tagja a borszovai színjátszó-, tánc- és betlehemescsoportnak, amely a későbbi tevékenységét megalapozta.

A Csíkborszovai Férfikórus egyik alapítója volt 2012-ben, és az azóta is aktív tagokkal – továbbá a kórus akkori karnagyával, Bíró Zsolttal – együtt kiveszi a részét a kórustagok verbuválásából és a szervezésből. Ő bonyolította le a kórus egyesületi bejegyzését a vezetőtanács megbízásából: ekkor nevezték ki kóruselnöknek. Ugyancsak ő szervezte meg a székelyudvarhelyi kezdeményezésű, de a gyergyószentmiklósi, sepsiszentgyörgyi, marosszéki, borszovai férfikórusokat is magába foglaló Száztagú Székely Férfikórus első találkozó-ját Szépvízen és Csíkszeredában. Azóta

Geréd István

több alkalommal is szervezett száztagú találkozót.

A kórus kül- és belföldi turnéit, találkozókon való részvételét fáradhatatlan lelkesedéssel és munkabírással szervezi

és fogja össze. A kórus gazdasági ügyeivel is foglalkozik, pályázatokat is lebonyolít, oroszlánrészt vállal a támogatók mozgósításában. A borszovai kultúrotthon felújítása kapcsán a kórusterem megépítésének hathatós támogatója. Az együttműködés közte, a kórus és az önkormányzat között olyan szerencsés konstellációt hozott létre, amely elősegítette a térség kulturális fellendülését.

Geréd István tapintata, tiszteletteljes, határozott, ugyanakkor rugalmas személyisége és munkamodora nélkül ez nem sikerült volna. A Hargita Megyei Kulturális Központtal való kapcsolata is jelentős: Ferencz Angéla igazgatónővel való szoros együttműködése több rendezvény megszervezésében hozott jó eredményeket.

A magyarországi és hazai testvérkórusi kapcsolatokat is ápolja, ugyanakkor csapatépítő kirándulásokat szervez a kórus számára.

Több mint tíz éve, mióta a kórus karvezetői feladatát ellátom, István segítségével csak a szakmai dolgokkal kell törődnöm, ez nagyon megkönnyíti a munkámat. Még ki kell emelnem István szerénységét is, ami abban is megnyilvánul, hogy megkért, beszéljek a kórustagok segítőkészségéről, amivel támogatják a munkáját, és a felesége, Annamária biztatásáról és áldozatkészségéről. Minden kórusvezetőnek kívánom, hogy ilyen „jobbkeze” legyen a kórusában.

Brugós Anikó | **DARABONT ALIZ HAJNAL** méltatása

Darabont Aliz Hajnal az Érmellék, szűkebb értelemben Érmihályfalva és környéke zenetanára, karnagya. Lendületével, rendíthetetlen munkabíráásával, elhivatottságával értékes, követendő mintát mutat kortársainak: mosolyogva, szeretettel lehet csak zenélni, énekelni, tanítani, kórust vezetni.

1976. június 30-án született Bánffyhunyadon. Gyermekkorát meghatározták a kalotaszegi – Győrővásárhely és Nagypetri – nagyszülőknél töltött hétvégék és nyarak. Az éneklés természetes volt a családjukban, mindenkinek jó hangja volt, és szívesen énekeltek. Zilahra költözve, tanulmányait az ottani zeneiskolában kezdte meg, ahol Cret Dorina, Csillag Mária és Gáspár Attila zenetanárok keze alatt szerette meg a kórusban való létet, éneklést. Középiszkoláját a zilahi Gheorghe Șincai tanítóképzőben végezte, ahol a tanítás módszerét, pedagógiáját sajátította el.

1996-ban sikeresen felvételizett a nagyváradi Partiumi Keresztyén Egyetem jogelődjén, a Sulyok István Református Főiskolán induló első magyar nyelvű egyházzene és zenepedagógia szakra. Az egyetemi évek meghatározók voltak szakmai és családi életére is. Olyan tanároktól tanulhatott, akik nemcsak tanítottak, de a zene iránt való elhivatottságukban példaértékűek voltak számára: Berkesi Sándor, Angi István, Szenik Ilona, Benkő Judit. Ugyanakkor az egyetemen találkozott jelenlegi férjével, akivel boldog házasságban élnek három közös gyerekükkel.

Nagyváradon ismertem meg (akkor még Harasza) Alizt, akivel évfolyamtárs voltam a zene szakon, illetve az Arany János bentlakásban is együtt laktunk, ami nagyon hamar a második otthonunk lett. Aliz már akkor kitűnt az évfolyamról magabiztosságával, komolyságával, ugyanakkor vidámságával és a tanítás iránti elhivatottságával.

Ő már az egyetemi tanulmányai megkezdése előtt dolgozott a zilahi zeneiskolában, ahol zongora mellékhangszert

Darabont Aliz Hajnal

és zeneelméletet tanított. Az egyetemi évek alatt Nagyváradon az Andrei Mureșanu és a Nicolae Bălcescu Általános Iskolákban ének-zenét tanított, magyar és román tagozaton egyaránt. A sikeres államvizsga után pedig a George Coșbuc Általános Iskolában és a Csillagocska Alapítványnál talált munkát, mindeközben a Posticumban meseházat vezetett. 2003-ban foglalta el jelenlegi zenetanári állását az érmihályfalvi Zelk Zoltán Általános Iskolában.

Az iskolai kötelező ének- és zeneórák mellett heti rendszerességgel tart hangszeroktatást, kóruspróbát, gyerekek és felnőttek számára. Igyekszik a helyi igényeknek eleget tenni: indított népdalkört, dobkört, működtet furulya- és gitárcsoportot. Hosszú évek óta nyári zenetábort is szervez. Eleinte furulyatáborként indult, de jelenleg a furulya mellett egy intenzív héten keresztül

a diákok zongora-, gitár- (klasszikus, elektromos), hegedű-, fuvola- és citeraoktatásban is részesülnek.

Azt hiszem, mindennél jobban mégiscsak a kórusok vezetése áll legközelebb szívéhez. Ebben a munkafolyamatban nemcsak a zene iránti szeretete tud megmutatkozni, hanem a közösség iránti szolgálata és az együtténeklés öröme. 2014-ben alakult meg a Csilinka Gyermekkórus. Az idén 10 éves énekkar gyakran megszólal a város által szervezett ünnepségeken, jeles napokon, de meghívott vendégei voltak a nagyváradi Kórusok éjszakája rendezvénynek, és önálló előadásuk volt Szatmárnémetiben az *Éneklő Ifjúság Kodály Zoltán szellemében* koncertnek is. A gyermekkórus tagjainak a kóruspróbákon, fellépéseken kívül számos olyan tevékenysége van, ahol zenei műveltségüket is fejlesztik. Ilyen a filharmonikus koncerteken való rendszeres részvétel vagy a népi hangképzésen való jelenlét.

Darabont Aliz a Csilinka Gyerekkórus mellé 14 éve megörökölte az elhunyt Veres László Zsolt karnagytól a Városi Kórus vezetését is. Rendszeresen fellépnek az Érmelléken megszervezett Kórustalálkozókon: Érmihályfalván, Margittán, Székelyhídon, Szalacson. A városi napok, a Nyíló Akác napok, a Dióverő Napok mellett rendszeresen közreműködnek könyvbemutatókon, tárlatnyitókón, történelmi megemlékezéseken.

A színvonalas művészi tevékenységért mindkét énekes csapat elismerésben részesült a város által adományozott Pódium díjban, megyei szinten pedig a Városi Kórust A magyar kultúráért díjjal tüntették ki. 2010 óta az ottományi református egyházkerület kántori és énekeztéri állását is elvállalta, ezáltal a gyülekezetben is szívügye lett az ének- és hangszeroktatás.

Mindezekből kitűnik, hogy Darabont Aliz életcélja, hogy minél több embernek megmutassa és bebizonyítsa, hogy énekelni jó, és hogy énekléssel, zenéléssel jobba, boldogabbá tudjuk tenni életünket és környezetünket, melyhez innen is a Jóisten áldását és segítségét kérem.

Rétyi Emőke | DEÁK KINCSŐ méltatása

”A zene nem foglalkozás, hanem életmód.” Isaac Stern szavaival tudom a leghitelesebben jellemezni karnagyunkat, barátomat, Deák Kincst, a Romániai Magyar Dalosszövetség Márkos Albert-díjának ezévi jelöltjét.

Deák Kincső 1986. február 3-án született Sepsiszentgyörgyön, a sepsibodoki Sánta család elsőszülött gyermekeként. Sepsibodokra szülőfalujaként tekint, hiszen itt nevelkedett és kezdte el iskolai tanulmányait is. A zene iránti érdeklődését édesapja keltette benne életre, majd 1996-ban tanítónője biztatására felvételizett a sepsiszentgyörgyi Művészeti Líceumba (ma Plugor Sándor Művészeti Líceum). Itt fuvola főszakon tanult, és tagja lett az Eufónia diákkórusnak, ahol Sipos Zoltán tanár úr és karmester tudásával, szellemiségével, a zene iránti alázatával elhíntette Kincső szívében-lelkében a magot, amely meghatározó lett későbbi tevékenységeiben. Diákévei alatt tagja volt a szülőfalujában működő egyházi ifjúsági kórusnak, később a vegyeskarnak is.

2005-ben érettségizett, azt követően a brassói Transilvania Egyetem Zene Tanszékén, fuvola főszakon folytatta tanulmányait. Hangszer szakos lévén nem képezte tanulmányai részét a karvezetés, de érdeklődésének, kíváncsiságának köszönhetően rendszeresen látogatta az egyetemen zajló órákat, ezáltal elsajátítva a karmesteri tevékenység alapjait. Időközben a szintén Sipos Zoltán tanár úr vezette, Sepsiszentgyörgyön működő Pro Musica Kamarakórus tagja lett.

2009-ben karvezetői felkérést kapott a Dénes Csaba, Zsizsmann Rezső-díjas lelképásztornagy által alapított és vezetett református vegyes kar irányítására, amely elmondása szerint nagy megtiszteltetést, ugyanakkor óriási kihívást jelentett számára. Az együttes ekkor vette fel a Sepsibodoki Református Kamarakórus nevet.

Deák Kincső

Ugyanebben az évben alapította meg szülőfalujában a ma is működő Reménység furulyacsoportot, ezáltal nevelve gyermekek tucatjait a zene szerepére, valamint a zenélés örömére.

2013-tól hat éven keresztül a helyi református egyházközség kántoraként tevékenykedett, majd 2019-ben kezdett tanítani a sepsiszentgyörgyi székhelyű Művészeti és Népiskolában, ahol ma is fuvola-, valamint furulyaoktatóként dolgozik.

Az általa vezetett kamarakórus utánpótlásának biztosítása reményében egy évvel ezelőtt megalapította a Zenebona gyermekkórust, amelynek keretében óvodásokat és iskolásokat egyaránt foglalkoztat. Deák Kincső zenei munkásságának alappillérei a kodályi elvek. A legkisebbek közösségi

éneklésétől kezdődően, az iskolások ének- és hangszeroktatásán keresztül, a felnőttek kórusban való éneklésén át érkezett el az idősekkel való zeneterápiás foglalkozásokig, hiszen fő feladatának tekinti a zene örömeinek átadását minden korosztály számára.

Zenetanárként és karmesterként is előszeretettel nyúl a gyökerekhez, hagyományokhoz, amelyeket éltetni és továbbadni kíván, ugyanakkor a zene-pedagógia modern elemeit és módszereit is szívesen alkalmazza az éneklés és a hangszerjáték népszerűsítése érdekében.

Személyiségére jellemző az elhivatottság, a kitartás, a fejlődőképesség, a megújulás, a kreativitás, a zene és annak nagyjai iránti tisztelet, alázat. Kis- és nagydiákjai számára egyaránt példa, szeretettel, törődéssel, elfogadással fordul hozzájuk. Az általa vezetett kamarakórust, amelyet zömében zenei előképzettséggel nem rendelkező énekesek alkotnak, nagy odafigyeléssel és elkötelezett munkával juttatja el a művészi értékű „megszólalásig”. A zenei nevelés mellett fontosnak tartja a közösséget, mint alapvető létformát, ezért számos közösségépítő tevékenységnek a kezdeményezője és résztvevője. Deák Kincső meghatározó szerepet tölt be szülőfalujának közösségi és kulturális életének formálásában, működésében.

S hogy mindezeket miként sikerül megvalósítania? Azáltal, hogy munkáját nemcsak szakmának tekinti, hanem hivatásának! Idézem szavait: „Kötelességemnek érzem, hogy a következő nemzedéknek továbbadjam mindazt az értéket, amit én kaptam a zene által.” Ehhez kérem a Jóisten áldását, segítségét, hogy még hosszú éveken keresztül tud átadni azt a felbecsülhetetlen zenei kincset és értékrendet, amit eleink és nagyjaink örökségül hagytak ránk.

Kedves Kincső! A Sepsibodoki Református Kamarakórus és egész Sepsibodok közössége büszke rád!

Tempfli Blanka | **MÁNC ROLAND** méltatása

Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy ma itt állhatok, és Mánc Rolandot javasolhatom a Rónai Antal-díjra, hiszen munkássága és elkötelezettsége nemcsak a zeneművészetet, de közösségünk kulturális életét is gazdagítja.

Mánc Roland 1995. február 22-én született a partiumi Kaplonyban. Fialankorától a zene világában nevelkedett, hiszen zenészcsaládban nőtt fel. Tehetősége és elhivatottsága már az alapfokú tanulmányai során megmutatkozott, amikor a kaplonyi Fényi István Általános Iskolából elindult a zenei pályán. Középiskolai tanulmányait a neves debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában végezte, ahol példamutató tanulmányi és művészeti eredményeiért Kodály-díjat kapott. A díjjal nemcsak kiemelkedő teljesítményét ismerték el, hanem példaként állították őt az iskola többi tanulója elé is.

Zenei tanulmányait a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem klasszikus tuba előadóművész szakán folytatta, majd okleveles tubaművészként szerzett mesterdiplomát. Már fiatalon sikereket ért el, hiszen 2012-ben az országos mélyrézfúvós versenyen II. helyezést ért el, ami tovább erősítette az elhivatottságát. Az egyetemi évek során számos alkalommal működött közre Magyarország vezető szimfonikus zenekaraival, valamint a Határon Túli Magyarok Szimfonikus Zenekarával is több ízben fellépett. A Nemzeti Ifjúsági Fúvószenekarban éveken át a tuba szólamvezetői pozíciót töltötte be, ezzel

Mánc Roland

is bizonyítva szakmai rátermettségét és elhivatottságát. Pályafutása során a budapesti Zeneakadémia tuba kvartettjének tagjaként Németországban is bemutatkozhatott, és 2018 és 2023 között a Nagyváradi Állami Filharmónia tubaművészeként működött. Ezek az évek meghatározóak voltak szakmai fejlődésében és tapasztalatszerzésében egyaránt.

Díjazottunk azonban nemcsak nagy hírnévnek örvendő zenekarok tagjaként, hanem a helyi közösségek kulturális életében is rendkívül jelentős szerepet játszik. 2009 óta tagja a Kaplonyi Fúvószenekarnak, amely 1903 óta szolgálja töretlen odaadással a közösséget mind egyházi, mind világi eseményeken. 2022 óta pedig művészeti vezetőként irányítja ezt a nagy múltú zenekart. Munkásságának kiemelkedő része a fiatal tehetségek oktatása és nevelése; 2021 óta csaknem 40 gyermeket segített a zenéhez vezető úton, és rendszeresen szervez zenei táborokat, amelyekben több mint ötven résztvevő számára biztosít lehetőséget a zenei fejlődésre. A Kaplonyi Fúvószenekarral együtt szívügyének tekinti a hagyományőrzést is: a fúvószenekar kerek évfordulóit különös odafigyeléssel kezeli, de a fúvóstalálkozók megszervezéséből is kiveszi a részét. A zenekar fellépései során nemcsak helyben, hanem nemzetközi szinten is képviselte a fúvószenei hagyományokat: Lengyelországban, Csehországban, Szlovákiában és Magyarországon számos településen. A fesztiválok és fellépések mellett a zenekar tagjai aktívan ápolják szép népi hagyományainkat, mint a május éjjeli szerenádok, szentesti kántálások és egyházi szertartások kísérőzenéi.

A Rónai Antal-díjat tehát egy olyan kiemelkedő zenésznek, közösségi vezetőnek és példaképnek ítélik oda, akinek munkássága generációk számára jelent inspirációt, és aki a zene nyelvén hidat épít múlt, jelen és jövő között. Gratulálunk neki, és kívánunk további eredményes, alkotó éveket!

Kovács Zsombor | **SZABÓ FERENC** méltatása

A magyar nyelv értelmező szótára szerint az ezermester szónak kétféle jelentése van:

„1. Sok dologhoz értő, ügyes kezű, fűrő-faragó ember. Az ezermester mindent megjavít a házban, ami elromlott.

2. (ritka, bizalmas) Valamihez nagyon értő ember. »Ezermestere volt a tréfának és a vidám kötekedésnek.« (Kuncz Aladár)»

Meglehet, Szabó Ferencről ritkán jut eszünkbe az „ezermester” kifejezés. Aki viszont mégis ráaggatja, bizalmasan teszi. Igazság szerint nem tudom róla, hogy mindent megjavít-e a házban, ami elromlott. Viszont abban teljesen biztos vagyok, hogy „valamihez nagyon értő ember”. Helyesebben szólva több „valamihez” is. Elsősorban ő mindenki tanító bácsija. Több mint negyven éve választotta ezt a hivatást, és azóta gyermekek százait vezette be a számok és betűk bonyolult világába, biztonságosan kalauzolva őket ezen az egyáltalán nem könnyű úton. Feltárta sok kisgyermek előtt a magyar nyelv szépségeit, a népmesék csodálatos világát, elültette szívükben a magyar népdal és néptánc iránti szeretetet. Merthogy a Tanítóbácsi (természetes módon így nagy T-vel és egybeírva) ehhez is nagyon ért. Im már huszonhat éve annak, hogy életre hívta és elkötelezetten vezeti a Bokréta együttest. A kezdeti nehézségek, talán kissé bátortalan próbálkozások ellenére szívósan, kitartó lendülettel, elfogyhatatlan energiával dolgozik: meggyőzi a szülőket a népi kultúra ápolásának szükségességéről, megfertőzi a gyermekeket a „népi vírussal” (a legtöbbjük soha nem akar, és nem is fog kigyógyulni ebből), felveszi a kapcsolatot szakértő oktatókkal, citera- és néptánc-táborokat szervez Zolton, Vésztőn, Kisiratoson, a horvátországi Vrsarban, a Somogy megyei Csurgón, vagy ki tudja még,

Szabó Ferenc

hány helyen. Mivel a Tanítóbácsi a citerához is nagyon ért, huszonhárom évvel ezelőtt megalapította a Bokréta citeraegyüttest, melynek jelen pillanatban több mint ötven tagja van, és öt korcsoportban foglalkoztatja őket. A kicsiket személyesen tanítja, a haladó citerásoknak pedig oktatót keresett és talált. A hosszú évek erőt- és embert próbáló munkája meghozta a Bokrétának a várt elismerést: Szegeden a táncsoportok több alkalommal Arany minősítéseket szereztek, mi több, a *Fölszállott a páva* műsorában is szerepeltek Budapesten. Mindeközben pedig Feri (merthogy akinek nem Tanítóbácsi, annak csak egyszerűen Feri) hegedül és trombitál

(mert ő ehhez is nagyon ért), a Szinkron zenekar alapító tagja, esküvőkön, bálokon, magyar rendezvényeken muzsikál és énekel, kiváló hangjával rendkívüli hangulatot biztosítva. Rengeteg nótát, népdalt tanultam, tanultunk tőle. Jó pár éve már, hogy az evangélikus parókián szervezett, immár hagyományosnak tekinthető, január elsejei nótaesten, zenésztársaival együtt, szórakoztatja a baráti kört. Mert ő barát is, mindig lehet számítani rá. Ha kell, böl-lér (bizony, az együttesnek évente szervez bokrétás disznóvágást), ha kell, szakács, nem is akármilyen, de volt már RMDSZ-tanácsos is, ott is a magyarság érdekeit képviselte. (Temesváron a négy nyelvű helységnevtábla kihelyezése is az ő közbenjárására valósult meg 2012-ben). Edzett és bátor harcos ő: érzi és tudja, hol, és mit kell éppen megvédenie: a gyermekeket, a táncsoportot (helyesebben mondva táncsoportokat, hiszen van Morzsabokréta, Kisbokréta és Nagybokréta is), a citerazenekart, a szülői közösséget, vagy éppen az egész bányász magyarságot. Nem utolsósorban családapa, és nem titkoltan büszke nagyapa is.

Négy évtizedes munkája nem kerülte el a magyar közvélemény figyelmét, több ízben kapott már magas kitünteté-
tést, így magáénak tudhatja a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét, az EMKE Kallós Zoltán-díját, az RMDSZ Ezüstfenyő díját.

Meglehet, Szabó Ferencről ritkán jut eszünkbe az „ezermester” kifejezés. Aki viszont mégis ráaggatja, bizalmasan teszi. Mert igazság szerint „Valamihez nagyon értő ember”. Amihez ért, azt pedig szívvel-lélekkel, erőt és energiát nem kímélve végzi. Minden elismerést megérdemel, hála és köszönet illeti mindazért, amit mindnyájunkért tett és tesz. Az elmondottak fényében teljesen indokoltnak tartom az újabb kitüntetését, és gratulálok hozzá.

Adorjáni Júlia Katalin | **SÓGOR CSILLA ZSUZSA** méltatása

Sógor Csilla Zsuzsa 1972. október 13-án született Kolozsváron. Itt nőtt fel, abban az időszakban, amikor még nem özönlött az internetről a sokféle zene, az üzletekben ritkán találtunk bakelitlemezen klasszikusokat, és a hentesboltban nem lehetett válogatnunk a húsközött, mert mindenkinek az jutott, amit az elárúsító a jókora csonttal együtt papírba csomagolva kimért. És a kenyér is mindig „potrivit” („megfelelő”) volt, ha a frissessége után érdeklődünk. De Csillának volt egy édesapja, aki imádta a zenét, főleg az operamuzsikát, és valahányszor a rádióban valami jót hallott, azonnal szalagra rögzítette, hogy később is gyönyörködhessen benne. Nem csoda, hogy Csilla férje, Árpád, az *Erdélyi Naplónak* adott interjújában azt mondta, hogy Csilla első szerelme a zene volt. Báthorys diákként az akkor még Horea úti zene- és képzőművészeti iskolában tanult zongorázni kilencedik osztályig. Majd ezután, megfogadva a szülők tanácsát, a biztonságosabbnak tűnő reál pályát választotta.

Miután elvégezte a vegyész szakot, megnyerte a Magyar Tudományos Akadémia ösztöndíját, aminek köszönhetően egy évre Debrecenbe ment kutatni. Itt szabadidejében koncertekre járt, templomokban istentiszteleteken vett részt. Egyre jobban erősödött benne a zenélés utáni vágy, és arról álmodozott, hogy majd egyszer kántorként az igényes orgonálásával fog hozzájárulni az istentisztelethez. Ugyancsak Debrecenben szerette meg a gregorián éneklést, miután belépett a Karasszon Dezső által vezetett Schola Calviniana liturgikus énekegyüttesbe. Hazatérését követően már lelkészfeleségként alapította meg a teológián a Kolozsvári Kálvin Scholát, amely később a Protestáns Teológia Gradual Kórusa néven szolgált istentiszteleteken, ökumenikus vesperákon, és fellépett egyházzenei hangversenyeken is. Időközben a Gheorghe Dima Zeneakadémián orgona szakon Erich Türk tanítványaként szerzett alapidipломát, majd a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző és Zeneművészeti Karán folytatta mesteri tanulmányait, ahol részt vett Windhager-Geréd Erzsébet gregorián karvezetési kurzusán. A megszerzett szaktudását gyümölcöszte, amikor 2010 márciusában betanította és levezényelte az Eperjesi Gradual János passióját a teológiai intézet vegyes

Sógor Csilla Zsuzsa

karának közreműködésével. Ugyanezt a művet kilenc évvel később a Kétágú templom vegyes karával is előadta egy nagypénteki passió-istentisztelet keretében.

Régi vágya teljesült, amikor 2014-ben a Kolozsvár-Alsívárosi Református Egyházközség lelképásztora felkérte, hogy rész munkaidőben a gyülekezet orgonista-kántora legyen. Az itt végzett szolgálata jelentősen hozzájárult a gyülekezeti éneklés gazdagításához, ugyanis változatos előjátékokkal és odaillő regisztrálással segítette az énekek mondanivalójának megértését. Hangszertudással rendelkező fiatalokat és jó hangú énekeseket szervezett be az istentiszteleti alkalmakra, a gyülekezeti vegyeskar repertoárját műfajában is kiszélesítette, és jó pedagógiai érzékével könnyen megtalálta a hangot a fiatalokkal is.

A továbbiakban hadd következzen Sógor Csilla Zsuzsa orgonista-egyházzenész számos zenei tevékenysége közül egynéhány, melyekről úgy gondolom, kiemelkedően fontosak voltak számára: 2010-ben Gyulafehérváron a Bethlen Gábor-emléktábla avatásának ünnepi

istentiszteletén vezényelte a Protestáns Teológia Gradual kórusát; 2011-ben az ő javaslatára szervezett nemzetközi konferenciát a Protestáns Teológiai Intézet az 1636-ban Gyulafehérváron megjelent Öreg gradual kiadásának 375. évfordulója alkalmából; 2016-ban létrehozta az egyetemi vegyészklubot; 2023-ban a Schola Cantorum Transsylvaniensis kamarakórus tagjaként koncertezett itthon és külföldön. A Kolozsvári Magyar Napok keretében 2016-ban *Ének és orgonahang a Kétágúban* címmel és est koncertet szervezett; 2017-ben *Éjjeli muzsika és orgonabemutató* címmel koncertet szervezett, muzsikált és bemutatta a Kétágú templom Angster orgonáját; 2017-ben Kolozsváron először hangzott el Gárdonyi Zoltán két kisoratóriuma, *A Sareptai özvegy* és *A Tékozló fiú*, a Kétágú templom vegyes karának előadásában; 2024-ben Szenci Molnár Albert szoltárfordító születésének 450. évfordulója alkalmával ötnapos déli zoltáreneklést szervezett Sógor Sámuellel együtt a Farkas utcai templomban egyházzenei hangszeresek és gyülekezeti tagok bevonásával; a református énekeskönyvünk jubileumain 2016-ban *Énekel reformáció* címmel a húsz éves református énekeskönyv tiszteletére előadássorozatot szervezett helyi és magyarországi előadókkal, melynek keretében előadást is tartott *Énekeskönyvünk parafrázisairól* a Kétágú templomban; 2021-ben a koronavírus-járvány alatt munkatársával együtt megszervezte a *2. Énekel Reformáció* énekeskönyv-maraton, amely összesen 11 helyszínen 27 gyülekezet bekapcsolódásával jött létre.

Sógor Csilla Zsuzsa örök kutatóként, innovatív megoldások kitalálójaként, a ránk hagyott énekes hagyomány őrzőjeként a Kétágú templom munkaközösségének lelkes munkatársa, aki széleskörű tudással és kiforrott szakmaisággal, szerényen és jókedvűen gazdagítja gyülekezetünk és egyházunk lelki életét. Örömeinkre szolgál, hogy ettől az évtől a Kolozsvári Református Egyházmegye zenei előadójaként is számíthatunk rá. Kíváncsian várjuk az új találkozásokat, bátorításokat, ötleteket.

Bizalommal ajánljuk Sógor Csilla Zsuzsát a Romániai Magyar Dalosszövetség Zsizsmann Rezső-díjára, és azt kívánjuk, hogy adjon Isten neki elegendő bölcsességet, hogy mindig megtalálja az egyensúlyt sokrétű és szép munkái és családi élete között!

Magyarosi Sándor | **CSEREY ZOLTÁN** méltatása

A mint tudjuk, a múltbeli események kutatásával a történettudomány foglalkozik, és manapság azt is gyakran szokták hangsúlyozni, hogy a történész azt mondja a múltból, amit akar. Ez azonban nem teljesen így van: a történész mestersége is ugyanolyan szakma, mint bármelyik másik, amit meg kell tanulni, és aminek sokféle szabálya van. Természetesen előfordul, hogy bizonyos történészek valamilyen okból kifolyólag valóban azt mondják a múltból, amit akarnak – mert ezt kérik tőlük, vagy esetleg ők maguk döntenek úgy, hogy olyan szellemben dolgoznak, amelyet egy adott hatalom szerintük elvár tőlük –, ez azonban csak a múlttal foglalkozó szakemberek egy bizonyos csoportjára igaz. A mi szempontunkból talán annyi is elég, ha leszögezzük: ezek többnyire rossz történészek.

Van a múlt kutatásának egy másik aspektusa is. Mindazok, akiknek nem ez a szakmájuk, hajlamosak azt gondolni, hogy a források mindenre választ adnak, és ez bizonyos értelemben így is van. Azonban ezeket a forrásokat meg kell találni, meg kell érteni, és tudni kell őket értelmezni is. Olyan ugyanis nincs, hogy bemegyünk egy levéltárba, és kihozzuk nekünk azt a dossziét, amin a mi kutatásunk címe szerepel. Tovább nehezíti a dolgot, hogy minél távolabb megy vissza valaki az időben, annál nehezebb a fennmaradt forrásokat megérteni vagy értelmezni: régi írásmódokat vagy éppen nyelveket kell megtanulni hozzá, a nagyon távoli múlt kutatásához pedig a tárgyi leletek értelmezéséhez is érteni kell.

Mindezt azért mondtam el, hogy lásd: egy történésznek általában sincs könnyű dolga, most azonban rátérnék mai díjazottunkra, Cserey Zoltánra, akinek talán még annál is nehezebb pályán kellett boldogulnia, mint amit korábban megpróbáltam bemutatni. Mikor másodéves egyetemi hallgató volt Kolozsváron, egyesítették a román és a magyar tannyelvű egyetemet, és neki ettől kezdve románul kellett tanulnia, bár

György Attila, Zsidó Ferenc, Magyarosi Sándor (félíg takarásban) és Fekete Vince szerkesztők; a díjazottak: Horváth Szekeres István, Kristó Tibor, Cserey Zoltán, Magyary Ágnes. László Ferenc Csaba fényképe

nem beszélt jól a nyelvet. Később régész lett, és egy összeférhetetlen főnökkel kellett dolgoznia, míg végül megszegett valami értelmetlen szabályt, és emiatt az állását is elveszítette. Ezt követően helytörténettel, valamint a székely határórség kutatásával kezdett foglalkozni; ennek az lett az eredménye, hogy felszólították: legyen társszerzője lett egy olyan könyvnek, amelyben a székelyek román eredetét kellett volna bizonyítani. A rendszer, amely ily módon kívánt foglalkozni a székelységgel, végül megbukott, és az említett könyv soha nem született meg. Cserey Zoltán viszont továbbra is történész maradt. Egyik legismertebb munkáját, *Sepsiszentgyörgy történetét* József Álmossal közösen írták, a *Székelyföld* folyóiratban pedig a székely határórségről, valamint Uzon történetéről közölt tanulmányokat.

És mielőtt befejezném, engedjenek meg még egy félíg-meddig komolytalan gondolatot. A történészeket az előbb jó, illetve rossz szakemberekre osztottam, de van egy másik, nem túl tudományos felosztásom is: eszerint vannak a jelenkorosok, akiknek kis túlzással csak

olvasni kellett megtanulni, és vannak a „rendes” történészek, akiknek mindazokat a módszereket ismerni kell, amelyeket a korábbiakban felsoroltam. Cserey Zoltán a „rendes” történészek közé tartozik; ő a 18–19. századi székely szék adminisztrációjának kézzel írott dokumentumaiból nyeri ki mindazokat az információkat, amelyekre munkáit építi, és amelyek segítségével nem csupán egy közösség múltjába, hanem annak hétköznapi életébe nyújt betekintést. A *Székelyföld* szerkesztősége ezzel a díjjal kívánja elismerni eddigi tevékenységét, és további kitartást kívánunk neki ehhez a sok türelmet és odaadást igénylő munkához!

Jegyzet

A *Székelyföld* folyóirat 2024. október 11-én adta át idei díjait: Székelyföld-díjban részesült Cserey Csaba történész és Kristó Tibor költő; a Székely Bicskarend díjat Magyary Ágnes író kapta, a Szabó Gyula-émlékdíjat pedig Horváth Szekeres István író. Az elhangzott méltatások szerkesztett változatait közöljük.

Fekete Vince | Bicikli,
avagy laudáció helyett **KRISTÓ TIBORNAK**

Mint amikor gyerekkorotokban,
életetekben először nemzetközi vonatra szálltatok és
elutaztatok együtt egy távoli nagyvárosba,
először aludtatok fekvőkocsiban,
hova megyünk?, hova megyünk?, kurjongattatok
szinte örömmámorban a szeredai állomáson, és
megérkeztetek, persze, a tizenvalahány óras út
után, hogy aztán az első napokban
elvigyenek titeket az akkor még működő Vidámparkba,
hogy együtt bolyongjatok
az elvarázsolt kastélyban, görcsösen,
lehunyt szemmel száguldozzatok a
hullámvasúton, kéjes örömmel
zuhanjatok és emelkedjete különböző
forgó valamiken, és közben imádkoztatok, hogy
véget érjen egyik-másik, hirtelen
mozdulatsort képző, gyomorforogató
esés és emelkedés.

És akkor persze ráüljete arra a nagyon különös
biciklire is, amelyik egy tengelyrúdról küllőszerűen
elálló kerékpár volt, és egy ideig felhőtlen örömmel
pedálozva rójátok körbe és körbe azokat a
végeérhetetlen, kötött pályán futó köröket,

hogy majd egyszer, szinte észrevétlen, leváljanak
a furcsa szerkezetek a tartórúdról, és repülve
és sikongva, szinte sikoltozva a boldog örömtől,
mámorosan rohanjon, száguldjon, suhanjon
tovább a biciklitek, ki a parkból, végig a szemben
levő széles és tágas, borús és napsugaras (vagy milyen?)
úton, el egészen a... hová is?

Miközben a szétnyíló tömegből álmélkodva,
meghatottan integetnek nektek az emberek, és persze
ti is, és ők is, mintegy búcsúzóul,
akik akkor még együtt és veletek és nektek és még
viszonylag fiatalok is...

Fekete Vince | Világól. Hipermangán,
avagy laudáció helyett **MAGYARY ÁGNESNEK**

Csak az autópályára felhajtó, utánfutót vontató
pick-up vezetője, aki a felhajtó ág legvégén az
összes létező KRESZ-szabálynak ellentmondva,
kilométereken át a menetiránnyal szembe vezet;
csak, aki az utolsó pillanatban eszébe ötlő vásárlás
miatt a több száz személlyel a fedélzetén sziklának
csapódó repülőgépről véletlen szerencsésének kö-
szönhetően lemarad; csak az őz, vagy a gazella, vagy
bármelyik kisállat, amely fölött hirtelen megmerevedik
az ugró oroszlán, vagy a fenyegetően köröző, óriási
ragadozó madár a levegőben; csak a felfüggesztett
vezeték szárán lebegő sziklamászó, aki kicsúszik,

zuhanni kezd, de a másik száron levő társa hirtelen
megfogja a kötélen végén levő csomó segítségével
a több száz méteres mélység fölött; csak, aki felé már
vadul rohannak a békésen legelésző nyáj vérszomjas
pásztorokutya, csak ő a felbukkanó pásztor éles füttyét;
csak, aki egy teljesen szurreális helyen, álmában víz
nélküli tuskabinba szorul vihar, zápor, égzengés idején
egy végtelen kiterjedésű repceföldön; vagy aki langyos
heremaggal teli tartályban lebeg, mint hipermangános
lavórban gyermekkorában, csak ő hallhatja, ahogyan a
világ óljában álmukban potyognak a disznók közé az
alvó tyúkjai... Csak egyedül ő a roppanó csontok hangját...

Zsidó Ferenc | Aki érzi, meddig, hová, miért
HORVÁTH SZEKERES ISTVÁN
Szabó Gyula-emlékdíjához

Ritkán történik meg, mondhatni kivételes esetben, hogy egy szerző csak úgy egyszerre a semmiből előbukkanjon, teljes fegyverzetben, teljes mértékben lehengerlő, meggyőző produkcióval. Íróvá általában válnak az emberek, hosszú érés, rengeteg befektetett munka, tapasztalat, megírt és kitörölt sorok ezrei révén. Zsengék, kísérletezések révén.

Idei Szabó Gyula-emlékdíjasunk, Horváth Szekeres István azonban a kivételek közé tartozik, aki élete derekán egyszer csak nekifogott írni, zsigerből, és úgymond berobbant az irodalomba: amit kiad a kezéből, az nemcsak ahhoz képest jó, nemcsak ígéret, hanem – hogy immár ironikusan bombasztikusak is legyünk – „a beteljesült álom”.

Újságíróként, karikaturistaként láttuk munkáit, hallottunk róla (tehát természetesen költői túlzás, hogy a semmiből érkezett volna), de nem tudtunk róla, hogy korábban is kacérokodott volna szépirodalommal. Pedig írásai alapján úgy tűnik, mindent tud annak működéséről. Pontosítanék: nem tud, hanem érez. Inkább sejtés, intuíció ez nála, de nagyon mély. Érzi, hogy mitől működik egy szöveg, mitől pukkan a polgár, mitől katarzis a katarzis, mi az irodalmi esztétika lényege. Tehát

ösztönös tehetség. Tud mesélni, tud karaktereket formálni, feszültséget fenntartani, értékeket ütköztetni. És ami nagyon fontos: stílusa egyedi, könnyen felismerhető, van néhány védjegye, ami csakis az övé. Ami horváthszekeresistvános.

Horváth Szekeres István bő egy éve közöl a *Székelyföldben* (tudtommal első sorban, de az is lehet, hogy kizárólag itt). Hat-hét írás már elég arra, hogy a szerkesztőség lássa, nem véletlenről van szó, nem a „vak tyúk is talál szemet” esete forog fenn, hanem a szerző képes egyenletesen jó minőségre. (Megj.: az eddig megjelentek mellett további kisprózái is elő vannak készítve publikálásra, tehát úgymond a gőzgép beindult.)

Horváth Szekeres Istvánt a díjátadó pillanatáig nem ismertem személyesen. Pedig Csíkszeredában él, itt, a közelben. Ez is jelzi, milyen nagy város Csíkszereda – na jó, ez nem igaz –, mint ahogy azt is, hogy még az irodalmi prérin is mennyire párhuzamos tér-idő kontinuumokban tudunk mozogni. A személyes ismeretség hiánya arra jó alkalom, hogy hangsúlyozhassam: díjazásilag szó sem lehet személyességről, részrehajlásról (nem mintha más esetben szó lehetne/lehetett volna). Nem a személyisége, csak az írásai varázsoltak el. De azok nagyon.

Mert Horváth Szekeres István stílusa olyan, mintha Tersánszkyt összegyűrnánk Rejtővel és Örkénnyel, és azt megfejlennék egy különös hozzáadott értékkel: egyszerre játékosan szórakoztató, töményen abszurd; figurái jellemzően nonkonformisták, szakadtak: a vágások 21. századi változatai. Épp ezért élményszámba menők Horváth Szekeres István írásai, ahogy mondani szokták: még-ízük van!

Hogy honnan érkezett, és irodalmilag hová tart, arra talán választ kapunk egyik írásából, idézem, mert nagyon jellemző rá ez a felütés, a stílus, a világnézet. *Menetrend* című novellájának énelbeszélője a következőket mondja:

„(...) odamentem a pénztárhoz és vettem egy jegyet a legközelebbi járatra, valahova. Azért valahova, mert miután zebre vágtam, már nem is emlékeztem, hova szól, csak annyit tudtam, hogy jó messze. Mindenesetre lesz időm átgondolni, hogy hol is szállok majd le, és hogy ahol leszálltam, ott majd mihez is kezdek és miért.” (Megj.: megjelent a *Székelyföld* 2024/9. számában).

Horváth Szekeres István jó úton indult el az irodalomban, most, hogy megkapja a Szabó Gyula-emlékdíjat, lesz alkalma elgondolkodni: meddig szeretne haladni, hol száll le, ott mit kezd magával (értsd: a tehetségével), és miért. Gratulálok!

Pozsony Ferenc | **SALAT ZAKARIÁS ERZSÉBET** méltatása

Megtisztelő, hogy dr. Salat Zakariás Erzsébet szakmai és kulturális munkásságát Erdővidék városában ma én méltathatom.

Sokoldalú munkásság áll mögötte. Pályáját folk- és népzeneesként kezdte, amikor 1973-ban a testvérbátyjával együtt alapított Harmat együttesel alkotói, előadói és népszerűségi nagydíjat kapott a Siculus-fesztivál 1973-as rendezvényén. Dalaik nagy része népzenei ihlettségű volt: *Gyere ki, te gyöngyvirág...* Cselekvően részt vettek az *Ifjúmunkás* lap Matinéin. 1973-tól Regösök zenekar néven nagy szerepük volt az erdélyi táncmozgalom elindításában Kolozsvárt, Csíkszeredában, Sepsiszentgyörgyön, Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen és Temesváron. A Román Televízió Kaláka című műsorában rendszerint nagy sikeres fellépéseik voltak.

1978-tól 1979-ig Sepsiszentgyörgyön dolgozott, majd beiratkozott a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán a magyar szakra. Államvizsgája után Egerpatakon, Barátoson tanárként dolgozott. 1990-től a Kolozsvári Állami Magyar Színház irodalmi titkára, könyvtárosa lett egészen nyugdíjazásáig. 1993 és 2003 között a kolozsvári Waldorf-iskola, majd 2003 és 2007 között az unitárius iskola magyar nyelv és irodalom szakos tanára volt. Közben 2007-től egészen nyugdíjazásáig a Román Akadémia kolozsvári folklórarchívumának, -intézetének magyar kutatója volt.

Döntő szerepet vállalt a Kriza János Néprajzi Társaság alapításában, hivatalos bejegyeztetésében, intézményesítésében, székházának megvásárlásában, szakmai kibontakoztatásában: 1990 és 1995 között annak titkára volt, nagy lendülettel szerkesztette annak *Értesítőjét*, valamint évkönyveit.

1994-től létrehozta a Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárat, mely a kolozsvári színháztörténet 232 éves történetét tükrözi. Ő mentette meg az enyészettől az intézmény értékes kéziratait, partitúráit, díszlet- és jelmezterveit, muzeális értékű tárgyait. Hosszú éveken át ezt az anyagot rendszerezte, leltározta, digitalizálta, feldolgozta. Eredményeire alapozva számos nagyszerű kiállítás, dokumentumfilm, kiadvány született.

Salat Zakariás Erzsébet

Nagyon jól ismerte Erdővidék központját, Barót városát. Kiváló tanulmányt jelentetett meg a várost körülvevő keresztelőről. Már diákként megismerkedett Nagy Olgával, aki a mai nőkutatók előtt pár évtizeddel leírt és elmesélt élettörténetek alapján mutatta be az erdélyi asszonyéletet. Zakariás Erzsébet Péntek János akadémikus irányításával folytatta doktori kutatásait az erdélyi asszonyéletről. Eredményeit rangos konferenciákon, tanulmányokban mutatta be, majd szintén ebben a témában védte meg sikerrel doktori dolgozatát. 2000-ben a marosvásárhelyi Mentor Kiadó jelentette meg disszertációjának megszerkesztett változatát, melyben a születéstől kezdődően egészen az öregkorig elemezte, hogy a különböző életkorokban milyen viselkedésmódok és minták, szokások jellemezték a női szerepeket, hogyan vettek részt a nők a helyi, falusi társadalmak mindennapi, gazdasági, vallási életében. Elemző tanulmányát több mint 479 interjú, beszélgetés teszi hitelessé. A szakmai élet az ő szintézisének segítségével ismerte meg az erdélyi életet, az asszonyi cselekedetek, szokások, szerepek révén.

Szintén az asszonyok szerepeiről jelentette meg az *Édesanyám kicsi korban megtanított...* Tanulmányok a hagyományos társadalomra jellemző

asszonyi tudás kérdésköréből című munkáját Kolozsvárt, 2006-ban.

Zakariás Erzsébet már 1991-től cselekvően bekapcsolódott a KJNT által kezdeményezett moldvai csángó jelenkutatásokba. Ebből született meg a *Miesnapok képei* című háromnyelvű kötet Kolozsvárt, 2006-ban.

A kolozsvári Folklórintézet adattárának meseanyagából 2009-ben adott ki egy önálló kötetet, mely moldvai csángó meséket tartalmaz.

2010-ben a Kolozsvári Állami Magyar Színház 1990 és 2010 közötti bemutatásáról készített forrásmunkát. 2014-ben és 2015-ben angol és magyar kötetben mutatta be, hogy Janovics Jenőnek 1872-től 1945-ig milyen döntő szerepe volt a kolozsvári filmkészítés elindításában.

Szintén a Folklórintézet keretében végzett alapkutatást Budapesten, melynek eredményeképpen előbb egy román, majd egy magyar nyelvű kiadványban mutatta be, hogy a magyar újságok, lapok milyen leírásokat közöltek a román népi kultúráról. A 2013-ban és 2016-ban megjelent szakszerű forrásmunkáját bevezető tanulmánnyal, szakmai mutatókkal látta el. Szintén ebből a kutatásból született meg *Táj- és kultúrtörténet képekben* című forrásmunkája, melyben a sokszínű Erdély, az Osztrák-Magyar Monarchia műemlékeit, egzotikus tájait, lakóinak életmódját ismerteti.

Örömkre szolgált, hogy a Tortoma és a Háromszék Vármegye Kiadó 2020-ban újra megjelentette az *Asszonyélet Erdővidéken* című disszertációját.

Salat Zakariás Erzsébet sokszínű életpályája során (művészként, tanárként, intézményalapítóként, levéltárosként, akadémiai kutatóként stb.) változatos életművet alkotott. Családi, közösségi szerepe, programjai mindig szervesen összefonódtak az ünnepeket életében, mely folyamatosan az erdélyi és a moldvai magyar közösség szolgálatában telt. A ma átadott díj voltaképpen a tágabb szülőföld megbecsülését, tiszteletét, köszönetét fejezi ki. Gratulálunk az intézménynek, jó egészséget, eredményekben gazdag, hosszú életet kívánunk.

(Elhangzott 2024. október 9-én, a baróti művelődési házban megtartott ünnepségen.)

Balázs F. Attila | Villon reinkarnációja **PETHŐ LORÁND** méltatása

Pethő Lorándot/Lorándot nem kell bemutatni Szilágysomlyón, mégis engedjék meg, hogy felidézsek néhány életrajzi adatot, ahogy illik ilyen felemelő pillanatokban.

1983-ban született Bánffyhunyon. Költő, műfordító, szerkesztő. Román és német nyelven is ír. Kétéves korában szülei visszaköltöztek Szilágysomlyóra, így módon akár szülővárosának is hívhatnánk, hisz a város hangulata, hagyományai, levegője, multikulturális zsongása, családi melege táplálta, nevelte középiskolai tanulmányai befejezéséig. Ezt követően a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Színház és Televízió Karán, Színháztudomány szakon szerzett egyetemi oklevelet 2006-ban.

2006-tól 2014-ig a Kolozsvári Puck Báb- és Színház magyar társulatának az irodalmi titkára és vezetője volt. 2007-től 2009-ig a Bretter György Irodalmi Kör elnöki tisztségét töltötte be.

Jelenleg Ausztriában él, nyolc kötet szerzője.

„Bárhol is lennék a nagyvilágban, a szívem a Szilágyságban maradt...” – mondta egy alkalommal ünnepelt költőnk könnyező szemekkel. Többször kijelentette, hogy visszavágyik a Szilágyságba, itt érzi igazán jól magát, ahol a gyökereit még mindig öntözi a város szeretete, figyelme és elismerése. Szerencsés a költő és szerencsés a város, hogy ilyen szívmengető rendezvényen együtt lehetünk, az erdélyi kultúra egyik előremutató momentumán. Jelenlét, életerő, szolidaritás és megmaradás. Erős oszlopok, amelyek bizakodással töltenek el mindannyiunkat.

Pethő Loránd költészetét kortársai így jellemzik:

„Lírája extravagáns, merész, néha pengeéles iróniával él, máskor meg játékos humorral.

Az olyan nagy témák mellett, mint a szerelem, az elmúlás, helyet kap az idegenség, a külföldi munkát vállaló

Pethő Loránd

fiatal nemzedék identitáskeresése, az erdélyiség értelmezési lehetőségei ebben az idegen térben, a külváros, a magány...”

„Az extravagáns, de a magyar klaszszikusokhoz és az antik költészethez visszanyúló, kötött formai hagyományokra építő líra az olvasót felcsigázza. Az a fajta költészet, amelybe estigként nem alszunk bele, és reggelente kimossa szemünkből az álmod. A versekben föllelhető irodalmi allúziók arra készítenek, hogy elővegyük az antik mítoszokat, a Faludy-összest, Pilinszkyt, Kosztolányit, József Attilát, Ady Endrét, Kassák Lajost, Nagy Lászlót, Orbán János Dénes összes versét és Bréda Ferenc mítoszkritikáit.”

„Somlyóról jöttem / gyomromban Orpheusz pengette húrjait» – olvasható Pethő Loránd a *Robinson a Kertben* című versében. És valóban, ha a kötet verseit figyelmesen szemügyre vesszük, körvonalazódik bennünk Orpheusz mitológiai alakja, aki nem más, mint Pethő Loránd költői alteregója” – írja André Ferenc.

„Erdélyiség, városlakóság, otthonkeresés kívül és belül. A versbeszélő távolodik a gyermekkortól, az ismerős várostól, a hazától, egykori önmagától, beljebb hatolva a könyörtelen, brutális létezésbe” – írja Varga Melinda.

Költőnk, bár rég kiérdemelte a szakma elismerését, eddig csupán az Irodalmi Jelen Költészeti Díját kapta meg, de örömmel jelentem be, hogy a számára talán a legjelentősebb, a szeretett város kitüntetésének átvételét követően a belgrádi íróársaság díját fogja átvenni novemberben a belgrádi könyvvásár keretében. Méltatást a jelentős szerb író, egyetemi tanár, Milutin Đuričković mond majd.

Kezd beérni Pethő Loránd költői pályája, már nemcsak szűk hazájában, hanem a nagyvilágban is felfigyeltek egyedi, józsefatilali és adyendrei tragikummal fűszerezett, meghökkenítő költészetére. Műfordítói tevékenységével pedig máris a román költészet legjelentősebb népszerűsítői közé küzdötte magát, és úgy tartják számon, mint aki a román és a magyar kultúra között hidakat ácsol, utakat épít.

Ennek köszönhetően meghívást kapott Románia egyik legjelentősebb nemzetközi fesztiváljára Temesvárra, ahol Európa nagy költői között a magyar irodalmat képviseli.

Az AB ART Kiadó munkatársaként lelkiismeretes és színvonalas munkát végez, hozzájárulva a kiadó azon szándékához, hogy széles körben mutassa be a kortárs magyar- és világirodalom legjobbait. Barátokként sok mindenben egyformán gondolkodunk, vannak közös céljaink és eredményeink. Irodalmi alkotásait Széman Emese Rózsa lektorálja, ezáltal is kötődik Szilágysomlyóhoz.

Szívből gratulálok neki a megérdemelt elismerésért, és további sikereket, jó munkát, jó verseket és írói pályája kiteljesedését kívánom ünnepelt költőnknek sok szeretettel!

Horváth József **KIRÁLY ANDRÁS** méltatása

Király András szilágysági, sarmasági magyar vállalkozó, közösségünk, magyar közéletünk és kultúránk elkötelezettje, önzetlen támogatója.

1958 március 10-én született Sarmaságon, bányászcsaládban. Elemi iskoláit Sarmaságon végezte, majd középiskolai tanulmányait Zilahon, az akkori sportlíceumban folytatta. Versenyszerűen kézilabdázott, dédelgetett vágya az volt, hogy a sport, a testnevelés terén érvényesüljön. Érettségi után mégis a családi kötetlenség, szülőhely volt a meghatározóbb, 1980-tól 1983-ig a zilahi gumigyár alkalmazottjaként dolgozott, majd 1983-tól 2002-ig a sarmasági Szilágy bányavállalatnál töltött be felelős, műszakvezetői munkakört. Sorstársaival együtt a bánya mélyén, nehéz munkakörülmények között tapasztalhatta meg az emberi egymásra utaltság, a közösségi együvé tartozás élményét.

2003 májusában végkielégítéssel távozott, és megalapította a Király Transz személyfuvarozó vállalkozást, mely kiváló odafigyelésének, szolgáltatásainak köszönhetően elnyerte az utazóközönség elismerését.

Kezdetől szívügye volt a magyar értékek megőrzése, felkarolása. Így több mint másfél évtizeden át szállította a Magyar Egészségügyi Társaság szilágysági tagjait a Kárpát-medencei rendezvényekre, megtisztelőnek tartva a feladatot. Nemcsak kulturális eseményeken vett részt, hanem a továbbképzőket is látogatta. Páratlanul gazdag népdalkincse, kiváló hangja mindegyik elismerésben részesült. Így Király

Király András

Andrást Délvidéktől Kárpátaljáig, Szlovéniától Őrvidékig, Erdélytől Horvátországig megbecsült hagyományörző, hagyományápoló magyar emberként ismerik.

A Szederinda citerazenekart Kárpát-medencei utazásaik során szállította, előadásaikon velük örülhetett, mikor sikert arattak. Mindig igyekezett kedvezményeket tenni, több alkalommal a nehezebb családi helyzetű gyerekeket díjmentesen szállította. Kiváló kommunikációs képességei, pedagógiai tájékozottságának

köszönhetően közkedvelt lett a citerások körében.

Király András sok esetben díjmentesen utaztatta a sarmasági kórustagokat, és ugyanígy vitt adományt az erdélyi gyermekotthonoknak. Emellett a magyar civil szervezetek, alapítványok – az Erdélyi Múzeum Egyesület, Szilágy Társaság, Báthory István Alapítvány, Pro Sarmaság Kulturális Egyesület, Szilágysági Öregfiúk – egyik bőkezű támogatója.

Rendszeresen részt vesz Szilágysomlyón baráti társaságával együtt a Báthory István Általános Iskola jótékonyági bálján, önzetlen támogatóként. Adományozott Petri Mór síremlékénél az emlékoszlop felállítására, személyesen is részt vett az avatáson. Legutóbb a kárpátaljai magyarok megsegítésére szervezett, „Fogadj örökbe egy kárpátaljai magyar családot” elnevezésű segélyakcióban tevékenykedett, újra jó ügyet szolgálva.

Király András nemcsak elismert közéleti, közösségerősítő magyar ember, hanem kiváló családapa és gondos nagyapa is. Három fiúunokáját igazi magyar cserkészszellemben neveli, igyekszik őket megismertetni a magyar örökségünk helyneveivel a Kárpát-medencében. Hagyományteremtés, hagyományápolás, értékmegőrzés a következő nemzedéknek, mindez nemzeti közösségünk javáért. Ez Király András hitvallása.

(A Báthory István Alapítvány által díjazottak méltatásai 2024. október 5-én, a szilágysomlyói Római Katolikus Közösségi Házban megtartott díjátadó ünnepségen hangzottak el.)

Mihálka Nándor | **BÉLFENYÉRI TAMÁS JÁNOS** méltatása

Amikor egyértelművé vált, hogy Bélfenyéri Tamás János átveheti a Fényes Elek-díjat, szabályosan lecsaptam a kínálkozó lehetőségre, és megkértem őt, hogy hadd írassam meg a méltatását. Jött a sztoikus válasz: ő is pont erre gondolt, és köszöni szépen.

Számomra természetes volt, hogy ezt felajánljam, hiszen évek óta jól kiegészítjük egymás tudását: pályája elején én segítetttem őt könyvészettel, tanulmányokkal, információkkal, ásatási fotókkal, most pedig fordult a kocka, ő halmoz el engem ugyanezekkel. Mindketten ugyanabban a virtuális közegeben kutatunk: a váradi püspökség központjában, a váradi középkori püspökvárban. A különbség annyi, hogy neki a talaj feletti írott forrás, nekem a talaj alatti leletanyag a kedvencem...

Bélfenyéri Tamás János Nagyváradon született 1990. szeptember 10-én. Hívó katolikus családból származik, neveltetése visszaköszön életvitelében és tanulmányaiban is. Általános iskolai tanulmányait Fugyivásárhelyen, középiskolai tanulmányait 2005 és 2009 között végezte el a nagyvárad Szent László Római Katolikus Teológiai Líceum teológia szakán. Sikeres érettségi után felvételt nyert a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar – Didaktikai teológia szakára, melyet párhuzamosan végzett el a Történelem–Filozófia Kar Történelem szakával.

Mesterképzése szintén a kettősség jegyében zajlott, hiszen a Római Katolikus Teológia Kar – Teológia, kultúra, társadalom szakával együtt végezte el a Történelem és Filozófia Kar – Kulturális örökség kutatása és hasznosítása szakot.

Innen már egyenes út vezetett a kolozsvári egyetem Történelem, civilizáció, kultúra doktori iskola képzéseire, melyet Magna cum laude minősítéssel abszolvált. Disszertációját *Várad püspökei az Anjou-korban (1301–1395)* címmel 2021. május 31-én védte meg.

Munkahelyei tanulmányainak megfelelően a tanári pályához és a kutatáshoz kötik. 2017-ben egy évig a Gyulafehérvári Római Katolikus Papnevelő Intézet egyházi könyvtáros-levéltárosa volt, ezt nagyszalontai pedagógusi állás követte újabb egy éven keresztül.

Bélfenyéri Tamás János

Arany városából szegődött el Gödöllőre, a Szent István Egyetem levéltárosának, ahonnan az érsemjéni Kazinczy Ferenc, valamint a biharfélegyházi Jakó Zsigmond általános iskolákon keresztül vezetett az útja Székelyhídra, a Petőfi Sándor Elméleti Líceum történelemtanári állásába, ahol 2021 óta oktat.

Bélfenyéri Tamás kutatási területe a váradi püspökség középkori történetéhez kötődik. Két kötete és több tanulmánya fényesen bizonyítja, hogy Bunyitay Vinczének újra van követője szűkebb pátriánkban. Első kötete *A váradi püspökség koldulórendi kolostorai a középkorban* címmel éppen a társaságunk kiadásában jelent meg 2016-ban, míg doktori disszertációjának nyomtatott változatát *Várad püspökei az Anjou-korban (1301–1395)* címmel 2022-ben mutattuk be a váradi püspöki palota dísztermében.

Tudományos cikkei is a fent említett korszakot nyitják meg előttünk. Azt hihetnénk, hogy Bunyitay Vincze munkássága után már nem lehet a témában újat írni.... És mégis. A forráskiadványok szaporodnak, az internet pedig megnyitotta előttünk a világ levéltárait. Persze, hogy van még mit kutatni! Várad püspökei most már nemcsak nevek és oldalas életrajzok, hanem van környezetük, vannak megbízható és kevésbé értékes embereik, tárgyalnak, diplomaták, kapcsolatot teremtenek, építkeznek, azaz hús-vér

emberek lettek. Megszülettek, éltek, elhunytak. De hagytak valamit maguk után. Információt. Több-kevesebb adatot. Egy kirakós darabjait. És ezek között néha előkerül egy sírkőtöredék, egy felirat, egy épületelem, egy címeres kályhacsempe...

Püspöki életrajzai tudományos konferenciákon, szakmai és népszerűsítő folyóiratokban jelentek meg: Vitéz Jánosról írt tanulmánya a kolozsvári *Keresztény Szóban* több részletben, Báthory Andrásról írt publikációja budapesti konferenciakötetben, az I. Imre váradi püspökről írt cikke az első RODOSZ-kötet értékes tanulmánya lett, míg a Futaki Demeter és Zudar János püspökökről írt tanulmányai bekerültek a szépreményű, de rövid életű váradi vármúzeum első évkönyveibe.

Már bizonyosan feltűnt, de én azért kimondom hangosan: Tamás igazi kutató. Természetes közege a poros könyvtár, az egészségtelen levéltár, a latin nyelvű okirat vagy a regesztagyűjtemény. De otthonosan mozog a 19–20. századi forráskiadványokban, az egyháztörténeti bibliográfiában, a történettudomány digitalizált világában, az adatbázisok forgatagában.

Bélfenyéri Tamás emellett pedagógus is. Csupa nagy betűvel. Mutatja, hogy tanulmányai befejeztével ragaszkodott történelemtanári pályájához, kihasználta a pályázatok és a modern világgal együtt járó technológia nyújtotta lehetőségeket, de a köztudatba pedagógusi tevékenysége, elhivatottsága és diákjai tantárgyversenyeken elért helyezései, eredményei kerültek be.

Tamás immáron kilenc éve folyamatos résztvevője konferenciáknak. Munkabírása, szorgalma, sztoikus nyugalma, olvasottsága nemcsak a történettudománynak, a mindenkori diákjainak, hanem a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaságnak is hosszú távú, oszlopos segítsége lesz.

Tamás, köszönjük, hogy itt vagy velünk, kívánunk jó egészséget, erőt, munkakedvet és hosszú, boldog életet!

(A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság által díjazottak méltatásai 2024. szeptember 6-án hangzottak el a nagyszalontai díjátadó ünnepségen.)

Olasz Angéla | **DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA** méltatása

Debreczeni-Droppán Béla 1976-ban született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a szentendrei Ferences Gimnáziumban végezte, majd egyetemi diplomát 2002-ben, levéltár szakon, 2003-ban történelem szakon az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerzett. A történészpálya iránti érdeklődése és vonzalma már az általános iskolában kialakult, hiszen ötödik osztályos tanulóként határozta el, hogy történész lesz. Egyetemi éveit idején már azt is tudta: kutató történész szeretne lenni. Levéltári kutatását az egyetem első félévében, családjá történetének kutatásával kezdte. Bár a történelem szakon a tanárképzést is elvégezte, és lett volna rá lehetősége, hogy középiskolai tanár váljék belőle, a kutatómunka iránti vonzalma oly erős volt, hogy a kutató történészi hivatást választotta. Németh László egyik cikkében megállapította: „az embernek mintha nemcsak a természete születne vele, de a foglalkozása is. Az igazi hivatásnak az a legfőbb ismertetőjele, hogy boldoggá teszi az embert.” Debreczeni-Droppán Bélára vonatkoztatva nagyon találó ez a megállapítás, amit munkájának napi örömeiről szóló történetekkel támaszt alá. Egyik nap például, az Érem- és Régiségtár iratai között egy olyan borítékot talált, amit a Magyar Nemzeti Múzeum egykori főigazgatója, Hóman Bálint küldött az irattárba, és Kossuth Lajosné egy hajtincset tartalmazta. Nagy elégtételt és örömet jelentett számára, hogy 80 év után ő juttathatta el a hajtincset oda, ahová való, a Történeti Tár ereklyegyűjteményébe. Nem véletlenül érzi a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülését sorsszerűnek, hiszen tevékenységét áttekintve joggal lehet boldog.

2002. október elsejétől dolgozik a Múzeum Központi Adattárában, jelenleg már főmuzeológusi státuszban. Kezdetől fogva az irattári gyűjtemény tartozott hozzá, majd 2011 óta a múzeumtörténeti gyűjtemény is. Korábban nem létezett központi irattár a múzeumban, csak külön-külön osztályirattárak, valamint a főigazgatósági irattár. A Magyar Nemzeti Múzeum központi, azaz egyesített irattárának létrehozása és rendezése az ő feladata lett. Ezt a munkát végzi jelenleg is, mint történész-levéltáros-szakmuzeológus. A kutatószolgálat ellátása is az ő feladata. Emellett a kezdetektől maga is kutatta

Debreczeni-Droppán Béla

az intézmény két évszázadának történetét, ezen belül például a múzeum főigazgatóinak életét és munkásságát. Pulszky Ferenc igazgató születésének kétszázadik évfordulója alkalmával, az igazgató munkásságának kutatása mellett górcső alá került az intézmény első portásának élete is, aki több mint ötven évig állt a múzeum kapujában. A kutató számára nagy öröm volt arcot adni annak az arctalan bábnak, amelyre a kiállítás kurátorai ráadták az egykori portás díszruháját.

Kutatásainak egyik fontos témája a múzeum története mellett a múzeumkert története is, amely önálló kötetként is megjelent. Kiemelt érdeklődéssel kutatta a múzeum társadalmi funkcióit, például kegyeleti helyként való használatát. 1861 és 1944 között „a nemzet halottjai” közül Kossuth Lajost, Görgei Artúrt, Jókai Mórt, Ady Endrét és másokat a múzeum-palotában búcsúztatták.

Bár adattáros muzeológust ritkán kérnek fel kurátornak, 2011-ben, gróf Teleki László halának 150. évfordulóján a Magyar Nemzeti Múzeumban sikeres időszaki kiállítást rendezett. Később ez a kiállítást – bizonyos módosításokkal – a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeumban (2012) és a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban (2014) is bemutatták. 2015-ben, Rómer Flóris születése 220. évfordulója alkalmából egy kamarakiállítás megrendezésére is megbízatást kapott. Az utóbbi másfél évtizedben

rendszeresen részt vett múzeuma közművelődési munkájában. Az épületben és a kertben tudományos előadásokat és ismeretterjesztő vezetéseket tartott és tart. Kerti vezetései és sétái alkalmával nagyon sok történetet oszt meg a vele együtt sétálókcal. Elmondása szerint ezek az alkalmak számára is nagy lelki és szellemi élményt nyújtanak, különösen a vakok és gyengénlátók számára tartott séták.

A 2010-es évek elejétől a Magyar Nemzeti Múzeum nemzeti emlékhelyi státuszával kapcsolatos szakmai ügyeket intézte.

Megalakulása óta tagja a Hungarikum Kulturális Örökség Szakbizottságának. 2015 és 2017 között a széki gróf Teleki család feldúlt és méltatlan állapotba került sziráki, 18. századi kriptáépületének műemléki helyreállítását irányította. 2017-től 2019-ig a Múzeumkert nagy rekonstrukciójának tudományos szakértője volt.

Múzeumtörténeti kutatásai mellett a 17. és 19. századi magyar köztörténet, tudománytörténet, az erdélyi kultúr- és technikatörténet, valamint a család- és helytörténet tartoznak érdeklődési körébe, melyekben alaputatásokat folytatott. 1998 óta számos hazai és határon túli konferencián, tudományos ülésen adott elő. 2010 óta tagja és felelős kiadója a *Honismeret* című országos folyóirat szerkesztőségének, 2024-től pedig a lap szerkesztője. 2009-től 2019-ig a *Turul* című tudományos szaklap szerkesztőbizottsági tagja volt. 2020-tól részt vett a *Magyar Múzeumi Arcképcsarnok* II. kötetének szerkesztésében is. 2023-tól a Nemzeti Múzeum *Bibliotheca Humanitatis Historica* című sorozatának szerkesztőbizottságában is dolgozik. Önálló és szerkesztett kötetei mellett több mint 200 publikációja jelent meg hazai és külföldi tudományos és ismeretterjesztő lapokban, valamint internetes szakmai oldalakon.

Kötetei közül kiemelném a 2019-ben napvilágot látott *Múzeumkert Kalausz – A Magyar Nemzeti Múzeum kertjének története* című munkáját, amely a szerző évtizedes kutatásainak eredményeit foglalta össze. A kötet nemcsak a Magyar Nemzeti Múzeum kertjének viszontagságos történetét mutatja be, hanem az itt látható szobrokat és emléktáblákat is ismerteti.

A 2022-ben megjelent, *A múzeumkert Arany János-szobor* című könyve

nemcsak egy szobor történetét meséli el, hanem betekintést nyújt a századvégi Magyarország társadalom- és művészettörténetébe is.

2007 óta aktív szerepet vállal a magyarországi honismereti mozgalomban. 2010-ig az országos elnökség tagjaként, majd 2010-től a Honismereti Szövetség elnökeként teljesíti ezt a fontos szolgálatot, amelyről így nyilatkozott: „Egy értékmentő, értékátadó közösséghez való tartozás igénye, úgy hiszem, eredendően benne volt a habitusomban. És ahogy teltek-múltak az évek, egyre fontosabb is lett ez a munka...” Külön érdeme, hogy a helytörténettel, honismerettel foglalkozók országos ernyőszervezetének vezetését társadalmi munkában végzi. Munkatársaival eddig több mint félszáz országos hon- és népismereti konferenciát, rendezvényt szervezett, részben egyetemistáknak és középiskolás diákoknak. Utóbbiak részére számos Kárpát-medencei hon-, illetve magyarságismereti vetélkedő lebonyolításában is közreműködött. Nagy sikernek örvend a minden esztendőben megszervezett Országos

Honismereti Akadémia, valamint az Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia, melyek az egész Kárpát-medence felnőtt és ifjú honismerőinek találkozóhelyeivé váltak. Az elnök úr szerint nagyon fontos megismerni azt a helyet, ahol élünk, ezért Tamási Áron szállóigévé vált mondatát – „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” – döntő fontosságúnak tartja életünkben. E gondolat szellemében a haza jobb megismertetése, a helyi értékek felmutatása, a lokálpatriotizmus erősítése, azaz a nemzeti örökség- és hagyományátadás munkájában való részvétel tölti ki élete nagy részét. Eddigi munkásságát közössége 2023-ban Bél Mátyás-emlékéremmel ismerte el.

A honismereti mozgalmon kívül még számos más civil, szakmai szervezetben végzett közhasznú tevékenységet. Ezekből a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságban végzett munkája volt a legaktívabb, amelynek 2001-től tagja, 2003–2018 között titkára, majd még három évig főtitkára volt. Ezenkívül az Erdélyi Múzeum Egyesületnek 2001, a Magyar Múzeumi Történész

Társulatnak 2003, a Pulszky Társaságnak pedig 2004 óta tagja.

2018-ban aztán a Partiumi Műemlékvédő és Emlékhely Társaságba is belépett, ahol már korábban is tartott előadásokat. 2010-ben *Épített örökség és honismeret*, 2015-ben *Egy nagy magyar honismerő, Rómer Flóris nagyváradi kanonok emlékezete* címmel tartott előadást. 2018-ban a Honismereti Szövetség tevékenységét mutatta be bővebben, 2021-ben királydaróci Debreczeni Tamással, nagy fejedelmeink főemberével ismertetett meg minket, majd legutóbb a 200 éve született Miller Jakab Ferdinándról, a Magyar Nemzeti Múzeum első igazgatójáról adott elő, aki korábban nagyváradi professzor volt.

Mindezek után, a költő szavaival ajánljuk:

„Nézz vissza most egy percre, nézz az útra,

Nézd meg, mit tett, mit alkotott a munka.”

Aztán Kölcsey Ferenc gondolatától vezérelve, haladj tovább utadon: „Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!”

Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság • Fényes Elek-díj

Patócs Júlia | TÖRÖK LÁSZLÓ méltatása

Török László Nagyszalontán született, és az Arany János Líceumban érettségizett. A helyszelleme és a Nagyszalontán felsorakozó nagy nevek kötelezték arra, hogy már diákként bekapcsolódjon a közösségi munkába, és arra buzdítsa társait, hogy soha ne feledkezzenek meg a dicső múlttól.

1989 decemberében elsőik között állt a városháza erkélyére, fiatalos lendülete, hite abban, hogy boldog és sikeres évek várnak a településre, magával ragadta társait is. Először a MIDESZ élén dolgozott a közösségért, majd az RMDSZ helyi elnökeként folytatta a megkezdett munkát. Tanulmányait korábban műszaki pályán folytatta, azonban hamarosan ráébredt, hogy az ő sorsa nem a mérnöki tervezőasztal mellett teljesezhet ki. A *Bihari Napló* újságírója lett, s már ezekben az években is a magyar közösség megtartása, a város magyarságának megőrzése volt legfőbb célja. Amikor lelkes nagyszalontai fiatalok helyi újságot alapítottak, felelősséggel

Török László

vállalta annak főszerkesztői tisztségét, tudva, hogy a helyi közösséget így módon tudja legkönnyebben megszólítani, lelkesíteni vagy figyelmeztetni, bevonni a település sorsának irányításába.

Városvezetői pályája tanácsosként indult, 2000-től alpolgármesterként tevékenykedett, a polgármesteri széket 2004-ben foglalta el. Az azóta eltelt húsz esztendőben töretlenül a városért dolgozik. Soha nem a könnyű sikert kereste, mindig, minden körülmények között azt a megoldást választotta, mely a település számára a legkedvezőbb. Határozottan kiállt a helyi magyar értékek megtartásáért, sok esetben megmentéséért. Folyamatosan kutatja a település múltját, ismeri annak századfordulós arcát, tudja, kik lakták a várost, miként éltek, milyen értékeket tartottak fontosnak – s ezeket az ismereteket minden lehetséges módon továbbadja az újabb generációknak. A helytörténeti kiadványok megjelenését nem csupán lélekben, de anyagiakal is támogatja, elismerésben részesíti

azokat a szerzőket, akik évek munkájával kutatják fel a település egy-egy korszakát vagy szegmensét.

Városvezetőként azon dolgozik, hogy megőrizze a város Arany János-i hagyatékát, annak szellemiségét is, a tárgyi emlékek mellett. Kiállt a település egykori díszét jelentő, arcukat meghatározó épületek megmentése mellett – mint például a Róth-ház vagy a Nagy Gyula-ház, de említhetnénk az Arany-portát, az Arany-palotát, a Csonkatornyot, a városházát, a kultúrházat, s megannyi ingatlant – mint ez a Magyar Ház, hol jelenleg tartózkodunk, ezeket mind helyreállították, régi

pompájába öltöztették, őrizve történelmi örökségünket. Az, hogy Nagyszalontának zászlaja, címere, arculata visszatükrözi Bocskai vagy Arany János korát, szintén Török László érdeme, aki fáradhatatlanul küzd Bukarestben, Budapesten egyaránt, hogy támogatást nyerjen a szalontai magyarság céljainak megvalósításához.

Aki Nagyszalontára figyel, az tudja, hogy ez a település nem csak számos szülöttével, azok tiszteletével tűnik ki a magyarlakta települések sorából. A városban tucatnyi egyesület dolgozik a hagyományok ápolásán, a gazdag kulturális örökség gyarapításán. Mindezen

egyesületek munkáját messzemenőig támogatja Török László, megteremtve a sikeres működés anyagi és erkölcsi feltételeit. Rendezvények, kiadványok sora fűződik nevéhez, utóbbiak sorában helytörténeti kiadványok, képes albumok találhatók.

Nagyszalontán mindig történik valami. Nagyszalontán mindig valami olyan történik, amire odafigyel a világ, amire azt mondják: ez jó mulatság, férfimunka volt. Nagyszalonta magyarsága nem engedi el a múlt értékeit, hanem gyarapítja, továbbadja azt.

Ennek a munkának a vezetője, zászlóvivője Török László.

Nagykároly és Vidéke Kulturális Egyesület • Nagykároly és Vidéke Kulturális Díj

Kovács Emőke | SCHULLER HELMUT méltatása

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy egy olyan fiatal művészt méltathatok, aki mind szakmai, mind emberi értékeivel méltán kiérdemli a figyelmet és elismerést. Ma Schuller Helmut tubaművész, a Szatmárnémeti Dinu Lipatti Filharmonia tagja, a több mint hatvan gyermeket foglalkoztató Pro Blasmusik egyesület vezetője, oktatója előtt tisztelgünk, aki nemcsak a zenei világban tündököl, hanem a Nagykarolyban és vidékén élő közösségért végzett áldozatos munkája révén is.

Schuller Helmut a Szatmárnémeti Dinu Lipatti Filharmonia tehetséges tagjaként elhivatottan fejleszti hangszeres tudását, amelynek köszönhetően elismert és meghatározó alakjává vált nemcsak a helyi, hanem az országos zenei életnek is. Művészete, amelyet a tuba hangszerén keresztül közvetít, egyszerre képes megidézni a hagyományokat és új utakat nyitni a fiatal zenekedvelők felé. Fiatal kora ellenére már számos kiemelkedő koncert, zenekari produkció közreműködője volt, melyekkel hozzájárul Szatmárnémeti kulturális életének gazdagításához.

Ám Helmut nemcsak a színpadon érdemel elismerést. Szabadidejét fáradhatatlanul és önzetlenül a közösség szolgálatába állítja. Elhivatottsága a közösség kulturális fejlődése iránt túlmutat a zenén: önkéntes munkájával, szervezői tevékenységével és ifjúsági programokban való részvételével rendszeresen támogatja a helyi kultúra fejlődését.

(Elhangzott Nagykarolyban, 2024. szeptember 21-én, a Károlyi-kastélyban szervezett Petőfi-ünnepségen.)

művelődés

DÍJ
2024

Egyed Ákos

RÉSZEÉRE